

DCIDOB 50. Les Filipines.

Introducció.

Les Filipines

Si girem els ulls cap a l'Extrem Orient, i més concretament cap al Sud-Est asiàtic, podem contemplar tot un seguit d'Estats que estan abandonant els esquemes clàssics dels països en vies de desenvolupament i esdevenen noves potències econòmiques, amb unes indústries que disposen de gran poder competitiu amb les potències occidentals. També trobem uns quants països que, arrossegats per l'onada que han provocat la caiguda del mur de Berlín i l'exemple xinès, abandonen les seves economies socialistes per llançar-se sense paracaigudes a tastar els fruits del capitalisme. I finalment, enmig d'aquest context, trobem alguns països que, situats en l'òrbita capitalista podríem dir des de sempre, no s'han beneficiat de la puixança que han experimentat els *dracs asiàtics*. Aquest és el cas de Filipines, país al qual costa arrencar en aquesta carrera per agafar un bon lloc en la foto de família d'aquest nou grup de països industrialitzats a l'entorn de l'oceà Pacífic.

D'altra banda, parlar de les illes Filipines evoca un seguit de referències molt significatives a casa nostra. D'alguna manera, les Filipines tenen el seu lloc en la nostra memòria col·lectiva, i la llarga presència d'Espanya com a metròpoli colonial encara és ben viva en el poble filipí. Tanmateix, Espanya, que havia descuidat força l'arxipèlag com a colònia, no ha demostrat posteriorment més interès per fer-s'hi present. La pressió de tota mena que han exercit els Estats Units en aquesta part del món ha esborrat gran part del llegat cultural espanyol de les Filipines, i tant les institucions com el món empresarial del nostre país semblen haver oblidat tant els lligams històrics amb aquell llunyà país com un cert deure moral de reparació històrica en un país que no s'ha vist mai massa beneficiat per cap dels seus conqueridors.

Tanmateix, sembla que darrerament aquesta tendència es transformi. Després dels escarafalls de la demagogia franquista sobre la «pèrdua d'hispanitat» a les Filipines, la política exterior espanyola es decanta cada cop més a col·laborar al desenvolupament d'aquell arxipèlag i, actualment, la cooperació de l'Estat espanyol amb les Filipines ja comença a ocupar la posició que li correspon atesa la relació històrica entre tots dos països. La iniciativa privada també ha estat atreta per les possibilitats del país asiàtic i, cada cop, són més els inversors espanyols que s'hi instal·len.

En un moment en què les illes, alliberades del malgovern del dictador Marcos, cerquen refermar la seva pròpia identitat nacional i alleugerir la forta empremta deixada per la llarga presència nord-americana, els polítics, els intel·lectuals i els financers filipins també cerquen nous horitzons, i semblen redescobrir un llegat històric que havien descuidat. Així, les relacions entre l'antiga metròpoli i l'antiga colònia sembla que prenguin un nou caire que, a la llarga, potser puguin esmenar segles de colonialisme implacable.

En aquest exemplar del *dCIDOB* hem volgut acostar-nos a la realitat d'un país que presenta un passat que ens és familiar i un futur que l'acosta a nosaltres, però es tracta igualment d'un país d'un gran interès per dret propi, un país fascinant que probablement ofereixi molts punts d'atractiu des del punt de vista econòmic i estratègic, però que també és, per damunt de tot, un país encisador de característiques úniques, que ens pot aportar una visió més humana i positiva del gènere humà.

DCIDOB 50. Les Filipines.

Les Filipines: un país peculiar en el seu context.
Francesc Serra

Les Filipines: un país peculiar en el seu context

Francesc Serra*

L'arxipèlag de les Filipines constitueix un cas excepcional en el seu context geogràfic per moltes de les seves característiques. Es tracta, en efecte, de l'únic país majoritàriament catòlic d'Àsia, l'únic país d'aquest continent colonitzat per Espanya, durant un període tan llarg com 333 anys (més temps que gairebé qualsevol país llatinoamericà), i l'únic país asiàtic administrat directament durant un llarg període pels Estats Units. Aquests poden ser alguns dels factors que contribueixen a crear una sensació d'identitat ben diferenciada i definida d'aquest país oriental. Però ara les Filipines també es troben en un cas gairebé únic en el seu context geogràfic, atès que les seves circumstàncies polítiques i econòmiques han impedit que seguís el camí d'alguns dels seus països veïns, esdevinguts en pocs anys països industrialitzats i pròspers, i l'arxipèlag es veu com un dels que encara romanen pobres en una família enriquida.

Les illes comparteixen, tanmateix, un substrat comú amb el seu entorn geogràfic immediat. Com a Indonèsia, Malàisia i altres països de l'àrea, els pobles malais s'hi van instal·lar a partir d'aproximadament el segle V abans de Crist, arraconant els dispersos pobles protomalais (i d'altres d'implantació anterior, com ara els famosos *negritos*) cap a les muntanyes i les zones més remotes. I com altres arxipèlags de la zona, les Filipines van ser receptores de l'expansió que va viure l'Islam durant el segle XV a partir del soldanat de Malacca. Fins i tot l'arribada dels europeus, a partir de l'expedició de Magalhães de l'any 1521, es pot situar en un context de gran expansió imperial d'Espanya i Portugal

arreu del món, i de la qual el Sud-Est asiàtic no en va quedar exclòs. És a partir del moment en què l'Imperi portuguès perd Malacca i altres puntals del seu imperi al Sud-Est asiàtic, a mitjan del segle XVII, quan Filipines es va quedar aïllada, com a un cas de colonització excepcional a la zona.

La colònia espanyola

Tradicionalment es diu que Espanya es va fer present a les Filipines per mitjà de l'espasa i de la creu, i que la primera no va fer altra cosa que protegir la tasca dura que havia de fer la segona. Si Miguel López de Legazpi es va encarregar d'establir l'any 1565 les primeres tropes permanents espanyoles a les Visayas, va ser un altre basc, Andrés de Urdaneta, amb els seus frares agustins, el que va començar a guanyar els filipins per a la corona per la via espiritual. Efectivament, el fort caire religiós de la colonització espanyola ha hagut de marcar definitivament el caràcter filipí. Les potències colonials modernes, com ara Holanda, Anglaterra i França, van prioritzar l'explotació de les matèries primeres i les bases per al comerç. En el cas espanyol, la llunyania geogràfica d'aquesta única possessió asiàtica va fer que les Filipines no representessin més que una plaça forta d'un valor estratègic cada cop més relatiu i un aprofitament econòmic sempre deficitari. L'única via oficial de comerç amb l'exterior la representava el *Galeón de Manila*, que unia un cop l'any la capital de l'arxipèlag amb Acapulco carregat d'or, espècies i productes exòtics provinents sobretot de la Xina (seda, jade, porcellana, etc.). La presència oficial de l'Imperi espanyol es limitava pràcticament a un exèrcit que havia de combatre els pirates i les flotes de les potències veïnes; d'altra banda, pocs colons espanyols es van veure atrets per unes ter-

Durant segles, Espanya va anar enviant un autèntic exèrcit de religiosos que va fer arrelar profundament el catolicisme en l'esperit dels filipins.

res llunyanes i d'escàs rendiment.

En aquestes circumstàncies, les Filipines van constituir fonamentalment una terra de missió religiosa per a Espanya, que s'havia erigit en defensora i propagadora de la fe catòlica. Durant segles, Espanya va anar enviant un autèntic exèrcit de religiosos que va fer arrelar profundament el catolicisme en l'esperit dels filipins. L'esforç d'aquests frares i capellans es va deixar sentir molt més que qualsevol altra influència cultural espanyola; les autoritats colonials es van afanyar especialment a mantenir la població indígena totalment segregada dels estaments colonials, i fora de les escasses ciutats, la població nadiua només tenia contacte amb els clergues, esdevinguts autèntics representants de l'Imperi. L'educació (tret de l'evangelització, és clar) restava vetada als nadius, els barris dels espanyols eren tan exclusius com ho eren els càrrecs de responsabilitat, i la població no va ser assimilada a la llengua castellana ni als costums peninsulars més que en influències indirectes i superficials presents encara en l'actualitat en el folklore i en la vida quotidiana dels illencs.

Aquesta situació es va prolongar fins ben entrat el segle XIX. Amb les inde-

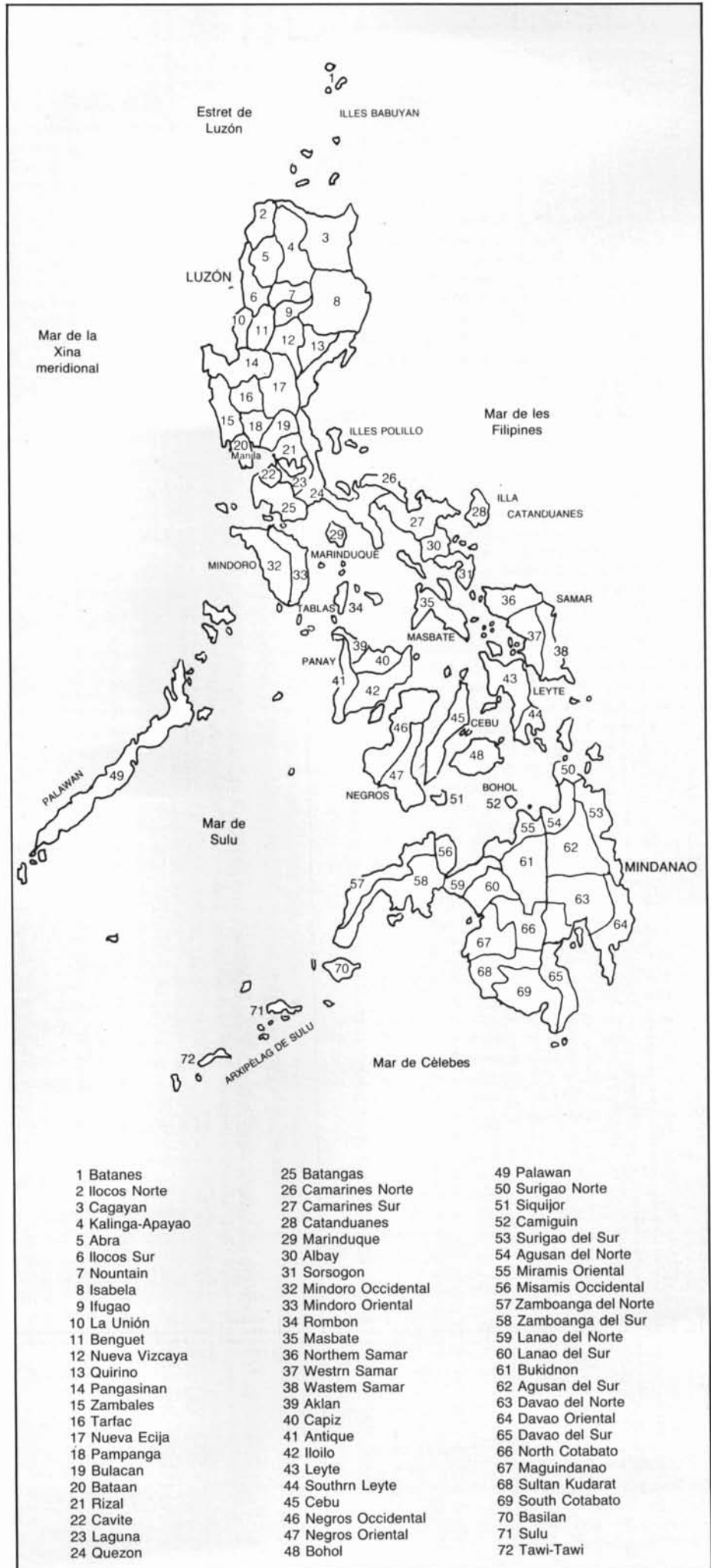
* Antropòleg. Master en estudis internacionals per la Fundació CIDOB.

pendències de l'Amèrica continental, les illes Filipines van quedar encara més aïllades d'una metròpoli atabalada per conflictes interns. Condemnades a una estricta autosuficiència i amb un context regional més pacífic que en altres èpoques, s'hi va començar a configurar una burgesia autòctona cada cop més conscienciada. Amb l'obertura del canal de Suez, amb els sistemes moderns de navegació i sobretot, amb l'obertura del port de Manila al comerç internacional, aquesta nova burgesia va tenir més bon accés a Europa per a l'educació dels fills, els contactes comercials, etc. Aviat es va formar una intel·lectualitat filipina que reivindicava l'autogovern de l'arxipèlag, i també es van començar a formar moviments insurreccionals més organitzats que no les clàssiques revoltes locals camperoles. La repressió de les autoritats colonials no va fer més que accelerar aquest procés. L'afusellament del principal escriptor filipí, José Rizal, va decantar el moviment cap a l'independentisme decidit i cap a la revolta armada, encapçalada pel moviment *Katipunan* («Associació dels Fills del Poble»), d'Andrés Bonifacio.

Aquest moviment insurreccional va coincidir amb la rebel·lió dels nacionalistes cubans i amb la intromissió dels interessos nord-americans en les últimes colònies espanyoles. Les tropes colonials es van veure hostigades per una guerrilla generalitzada, al mateix temps que els nord-americans destruïen la flota espanyola a Cavite. Exhaust i incomunicat, l'exèrcit d'ocupació es va veure derrotat abans que els Estats Units hi haguessin pogut intervenir plenament, i els rebels van aprofitar l'avenç per proclamar la independència. Així i tot, pel tractat de París (1898) Espanya va cedir Filipines, juntament amb Guam, Cuba i Puerto Rico, als Estats Units, previ pagament de 20 milions de dòlars.

Domini dels Estats Units d'Amèrica

Es tractava d'un regal en certa manera inesperat per a Washington, que en aquell moment encara no s'havia plantejat seriosament una expansió asiàtica. El moviment nacionalista filipí, de la seva banda, no es va resignar fàcilment a aquest nou domini i al postergament de la independència. La resistència d'Aguinaldo, l'heroi popular filipí, es va prolongar uns anys abans que l'administració nord-americana no s'hi establís definitivament. Els nous colonitzadors van ser més sensibles que els anteriors a les reivindicacions dels filipins, tant pel que fa a l'autogovern com a la igualtat de drets entre els illencs i els administradors de la metròpoli. S'hi va establir una administració pròpia i es va començar a preparar el camí cap a la independència. Entretant, però, la nova metrò-

Font: Philippines. Lonely Planet.

LA VEU
LLETRA DE CANVI

Coni's

elacrua

Cinco-nova

Revista de Catalunya

EDEN

TREZEVENTU

EL TRIANGLE

AURIGA

CANIGUS

SERRA D'OR
catalunya música

CATALUNYA
campus

Stick

LA TERRA

Sipaj Mensual

PASSATEMPS

debat

1a. MOSTRA DE REVISTES EN CATALÀ
30 de setembre
1 i 2 d'octubre de 1994
Plaça Nova de la Catedral de Barcelona

SOM

nous horitzons

dcidob

CAVALL FORT

MARATHON CATALUNYA

ateneu

EUROPA DE LES NACIONS
ENDERROCK

Catalunya Cristiana

presencia evangélica

ETPAI

el Queixal

SAO

A.P.P.E.C
ASSOCIACIÓ DE PUBLICACIONS PERIÓDIQUES EN CATALÀ

Viu donat!

entrecosta

CS

MUSICAT

VERTEX

TEMPS

PERSPECTIVA

Amb el suport de:

Amb el patrocini de:

poli va iniciar una forta influència de caire cultural, al mateix temps que sabia treure fruit a les illes tant des del punt de vista econòmic com de l'estratègic. Les noves elits polítiques de l'arxipèlag, tot i que mantenien les reivindicacions nacionalistes, van anar adquirint els hàbits de les classes polítiques nord-americanes, i tota la vida pública de les illes va quedar impregnada d'aquesta influència. L'anglès i la identificació amb la cultura dels Estats Units van començar a imposar-se sobre el castellà i la vinculació cultural amb Espanya, en un procés que no faria més que incrementar-se durant tot el segle XX. D'altra banda, els Estats Units van portar innovacions com ara el sentiment democràtic o la generalització de l'educació, conceptes absolutament nous per a un país acostumat a un colonialisme caduc, feudal i opressor com era l'espanyol.

L'any 1901 es van convocar eleccions locals, i el 1902, provincials. La primera Cambra Baixa va ser elegida l'any 1907, i el 1916 hi va haver eleccions per al Senat. Els filipins coneixien per primer cop el que volien dir conceptes com eleccions populars i ser representats per ells mateixos en l'Administració. És significatiu recordar que l'any 1903 els filipins ocupaven el 49% dels llocs de l'Administració, per bé que la majoria a posicions baixes. El 1913 els filipins ja n'ocupaven el 71%, i el 1928 la pràctica totalitat del Govern, des d'administratius fins a ministres, era formada per filipins *ilustrados*, l'elit polític moderada de l'arxipèlag.

El procés cap a la independència es va anar allargant, en part a causa que la classe política filipina no es posava d'acord en quin model de lligam amb els Estats Units triar, i en part perquè la nova potència ja s'havia acomodat a aquesta situació i volia mantenir la seva presència en una àrea que es preveia que seria escenari de grans conflictes. Finalment, l'any 1935 es va constituir l'Estat filipí (anomenat llavors *Commonwealth*) que havia de preparar la independència de l'arxipèlag per a 1946, sota la presidència de Manuel Quezón.

Tanmateix, els filipins havien de suportar una ocupació més. El desembre de 1941 els japonesos, llançats a una gran ofensiva a tot el Pacífic, van iniciar l'ocupació de les Filipines i van foragitar-ne els nord-americans, malgrat la forta resistència que va mostrar el general MacArthur des de la base de Corregidor. L'ocupació japonesa va ser cruenta i despietada amb qualsevol mena d'oposició. A l'interior es va organitzar una guerrilla de caire comunista, mentre l'Administració filipina es reconstituïa a l'exili. Finalment, l'any 1944 el moviment guerriller es va generalitzar, al mateix temps que els nord-americans desembarcaven a l'illa de Leyte. El 3 de febrer de 1945 les tropes de Washington

Els Estats Units van portar innovacions com ara el sentiment democràtic o l'educació.

i l'exèrcit filipí entraven a una Manila destruïda per la cruesa dels combats.

La independència

Malgrat la guerra i l'estat en què havia quedat l'arxipèlag, els Estats Units van concedir la independència de les Filipines segons el calendari previst, el 4 de juliol (no es tracta, evidentment, de cap coincidència) de 1946. Tanmateix, es van assegurar un control econòmic, militar i fins i tot polític sobre les illes. Els acords de «lliure comerç» garantien els interessos econòmics nord-americans, al mateix temps que la presència de l'exèrcit de Washington, important en una àrea cada cop més involucrada en els punts més calents de la Guerra Freda, es va veure incrementada, i es van constituir a les Filipines les bases militars més grans de l'exèrcit nord-americà a Àsia. Alhora, les primeres presidències de Roxas i Quirino van iniciar una tradició política de gran corrupció i de submissió als mandats dels Estats Units. L'any 1949 el moviment del *Hukbong Mapagpalayang Bayan* («Exèrcit d'Alliberament del Poble», els membres del qual també eren coneguts com a *Hukbalahaps* o *Huks*), una guerrilla popular filocomunista creada durant l'ocupació japonesa, va reiniciar les activitats bèl·liques, aquest cop contra la presència nord-americana i la corrupció política i per la tan postergada reforma agrària.

L'activitat insurreccional va donar una bona excusa per a incrementar la repressió del Govern sobre els moviments populars i per sol·licitar més ajuda militar nord-americana. Aviat el règim filipí va esdevenir una simple dictadura de característiques «bananeres» i amb una apariència democràtica cada cop més mal dissimulada. Els presidents successius s'acollien a l'aprovació de les elits econòmiques i, sobretot, de l'ambaixada nord-americana, més aviat que no en una suposada participació d'un poble en realitat molt distant a les decisions oficials. Les Filipines van perpetuar

d'aquesta manera una tradició de sotmetiment de la pagesia rural i d'exploració directa dels recursos del poble filipí, amb la diferència que aquest cop, entre els explotadors, hi havia una casta de propietaris constituïda per filipins cada cop més enriquits. La política i l'administració en general van esdevenir recers de tota mena de personatges corruptes que basaven la seva perpetuació en la pressumpta amenaça comunista.

Els escassos moviments des de la presidència per millorar la situació, com els de Ramón Magsaysay (que, malgrat haver-se destacat en la lluita contra els *Huks*, volia democratitzar més el país) van topar sempre amb l'acomodament dels nord-americans a aquesta situació. Els Estats Units necessitaven sentir-se segurs a les Filipines, ja que l'arxipèlag els oferia una excel·lent posició enfront de les guerres de Corea i de Vietnam, de l'amenaça xinesa i de les insurreccions de Malàisia i Indonèsia.

Marcos

L'any 1965 fou elegit com a president Ferdinand Marcos, autèntic fanàtic de l'anticomunisme i de la col·laboració amb els Estats Units; al seu voltant s'havien arreplegat totes les oligarquies rurals i la nova burgesia *manileña*. Sota el seu mandat s'institucionalitzaren la corrupció i la repressió, i les desigualtats socials van anar augmentant, al mateix temps que l'enriquiment i el culte a la personalitat de Marcos i de la seva dona Imelda van fer d'aquest dictador un dels grans autarques del segle XX.

L'any 1968 el *Communist Party of the Philippines*, des de la clandestinitat a què estava sotmès, va organitzar un nou moviment armat, el *New People's Army* (NPA), el primer des que els *Huks* havien quedat desmantellats, a mitjan dels anys cinquanta. La rebel·lió, molt en la línia de les insurreccions guerrilleres de Vietnam o la Xina i amb un suport dissimulat dels serveis secrets soviètics i d'altres països, es va estendre aviat per

Les primeres presidències van iniciar una tradició política de gran corrupció i de submissió als mandats dels Estats Units.

tot el país, especialment entre la pagesia arrossera sobreexplotada i entre una certa intel·lectualitat urbana, atès que va saber capitalitzar el descontentament cap a la dictadura de Marcos i cap a un sistema descoratjador que no permetia albirar cap possibilitat de participació en el poder de les forces realment democràtiques, i encara menys d'afrontar reformes radicals com ara la distribució de terres, la retirada de les forces nord-americanes, etc.

Al mateix temps, en aquesta època d'enduriment del règim del dictador Ferdinand Marcos i després d'una sèrie d'enfrontaments entre les forces d'ordre i l'exèrcit filipins, d'una banda, i la població musulmana de Mindanao, de l'altra, es va produir un alçament d'aquesta població en reivindicació dels drets civils, polítics i religiosos de la comunitat islàmica del sud de Filipines. Aquesta llarga i cruenta guerra, capitalitzada en el bàndol insurgent pel *Moro National Liberation Front* (MNLF), va tenir un gran ressò internacional, en part pel que va representar de mobilització de la comunitat islàmica internacional, i en part per la denúncia que va comportar del règim cada cop més rígid de Marcos.

Marcos va reaccionar durament a aquestes amenaces; l'any 1972 va decretar una llei marcial que li va permetre d'acabar pràcticament amb qualsevol oposició, fins i tot moderada, al mateix temps que l'exèrcit iniciava grans ofensives contra les àrees rurals més proclius a ajudar els comunistes i a Mindanao la població musulmana era obligada a replegar-se a les regions apartades on constituïen la majoria de la població, després que la insurrecció s'hagués convertit en una autèntica guerra civil entre cristians i musulmans. Els moviments insurreccionals van anar sent controlats de mica en mica; mentre els comunistes eren arraconats a les muntanyes i selves i havien de postergar novament la seva ofensiva final, la diplomàcia dels Marcos s'apuntava una victòria important arran de la signatura de l'acord de Trípoli amb el MNLF, en el qual, aparentment, Manila havia concedit una autonomia amplíssima de Mindanao, però que de fet va tenir com a únic resultat la divisió i l'enfrontament dels rebels musulmans.

En canvi, la llarga dictadura i la repressió van aconseguir girar en contra de Marcos les forces més moderades. Tot i que l'any 1981 Marcos va anul·lar la llei marcial, ja havia perdut el suport incondicional de les classes mitjanes urbanes, dels intel·lectuals i, el que és més important, de l'Església catòlica. L'oposició democràtica es va aplegar al voltant del senador exiliat Benigno Aquino, que va començar a mostrar la seva força electoral, malgrat el caràcter fraudulent de tots els comicis, guanyats sempre per Marcos i el seu moviment, el *Kilusang Bagong*, pels mit-

L'enriquiment i el culte a la personalitat de Marcos i de la seva dona Imelda van fer d'aquest dictador un dels grans autarques del segle XX.

jans menys honestos possibles. L'any 1983 el senador Aquino es va arriscar a tornar al país i va ser assassinat a l'aeroport mateix per forces de l'exèrcit. Aquest fet va marcar definitivament la mobilització de les forces democràtiques, que van iniciar fortes campanyes contra la dictadura que van culminar amb les eleccions de 1986.

La revolució EDSA i la democratització d'Aquino

Els comicis presidencials d'aquell any es van saldar amb un resultat ben imprecis, ja que tots dos candidats, F. Marcos i Corazón Aquino, la vídua del senador assassinat, es van proclamar vencedors i tots dos es van autoinvestir presidents electes, l'un emparant-se en uns resultats oficials clarament fraudulents, i l'altra en la presumpció que el recompte honest dels vots li donava la victòria. Durant uns dies cadascun dels candidats va anar comptant els suports de què disposava; Aquino va anar aplegant un nombre cada cop més important de casernes, a més del palau arquebisbal, de les seus de gairebé tots els moviments polítics i socials i, el que va ser el cop decisiu, de l'ambaixada americana, a més d'un clar suport de les masses humils i no tan humils. El moviment popular, l'anomenada *Revolució EDSA*, va consistir en les manifestacions motoritzades que les classes mitjanes realitzaren al llarg del cinturó de circumval·lació de Metro Manila (*Emiliano de los Santos Avenue* o EDSA) en suport de Cory Aquino. A Marcos, que s'havia quedat pràcticament sol en les seves pretensions de victòria, no li va quedar més remei que cercar el refugi a Hawaii que li havia ofert el seu protec-

tor i amic personal Ronald Reagan.

Malgrat aquesta victòria inicial, les coses no van resultar gens fàcils per a Corazón Aquino. El seu programa, prou radical, l'enfrontava amb diferents poders fàctics, ja que les seves pretensions de reforma agrària xocaven amb els interessos dels terratinents i la burgesia rural; la seva voluntat de dialogar amb la guerrilla va constituir un motiu de desconfiança per part de l'exèrcit; la seva promesa de fer efectiva l'autonomia de Mindanao exaltava els ànims de la població cristiana de l'illa, que ja hi era àmpliament majoritària; la voluntat de la nova presidenta de negociar la retirada de les forces nord-americanes de les seves enormes bases provocaven recels a Washington i entre els inversors internacionals; i el seu ambiciós programa de millora de les infraestructures socials l'enfrontava amb una oligarquia corrupta i poc avesada a la solidaritat. Finalment, aquests projectes van anar ajornant-se *sine die* o van ser aprovats d'una manera tan aigualida que en realitat havien quedat desvirtuats. Al capdavall, les reformes d'Aquino més notables van ser una certa democratització dels nivells més baixos de l'Administració i l'assoliment de la llibertat d'expressió per a la premsa i els intel·lectuals. La retirada de l'exèrcit dels Estats Units de les seves bases filipines, especialment la de Clark, la més gran del continent asiàtic, l'hauriem de considerar a banda, ja que cal situar-la en un context internacional més ampli, amb l'esfondrament de l'amenaça comunista i la pacificació definitiva del Sud-Est asiàtic com a rerafons.

Cory Aquino encara va haver d'enfrontar-se a tota una successió de cops d'Estat dels militars descontents, a més de la desconfiança contínua dels inversors interns i externs envers el que semblava una dona política inexperta, situada a la presidència com a acte sim-

A Metro Manila, la conurbació urbana de 17 municipis al voltant de Manila, es troben el barri més ric i el més pobre del món.

Les Filipines

Nom oficial
Republika ng Pilipinas

Capital
Manila*

* (Algunes de les institucions de l'Estat no es troben a la demarcació municipal de Manila, sino a alguns dels municipis que formen el que s'anomena *Metro Manila*, conurbació de 17 ciutats que sumen una població d'uns 9 milions d'habitants).

Llengües oficials
Pilipino (llengua desenvolupada a partir del Tagalog)
Anglès

Moneda
Peso filipí

Superfície
300.000 km²

Nombre d'illes
7.100

Nombre d'illes habitades
880

Principals illes*

Luzón	104.688 km ²
Mindanao	94.630 km ²
Samar	13.080 km ²
Negros	12.710 km ²
Palawan	11.785 km ²
Panay	11.515 km ²
Mindoro	9.735 km ²
Leyte	7.214 km ²
Cebu	4.422 km ²
Bohol	3.875 km ²
Masbate	3.269 km ²

* Aquestes 11 illes suposen el 92,3 % del territori total del país.

POBLACIÓ

Nombre d'habitants
65.200.000 (1992)

Densitat de població
202,3 hab/km²

Població urbana
43% (1991)

Ciutats principals

(Població segons el cens del 1990)

Manila*	1.598.91
Quezon*	1.666.766
Davao	849.947
Caloocan*	761.011
Cebú	610.417
Zamboanga	422.345
Pasay*	366.623
Bacolod	364.180
Cagayan de Oro	339.598
Iloilo	309.505
Angeles	236.685
Butuan	227.829
Iligan	226.528
Olongapo	193.327
Batangas	184.970
Cabanatuan	173.095
San Pablo	161.630
Cadiz	119.772

*Part de l'àrea metropolitana de Manila.

Taxa natalitat
28‰ (1991)

Taxa mortalitat
7‰ (1991)

Taxa de creixement vegetatiu
23 ‰

SALUT

Esperança de vida en néixer
64,2 anys

Mortalitat infantil
46‰

Taxa mortalitat menors de 5 anys
138 ‰

Taxa mortalitat materna
250‰

Població amb accés a aigua potable
81%

Nombre d'habitants per metge
6.570

Població per llit d'hospital
1,3 ‰

Despesa pública en salut com % del PNB
5,3

EDUCACIÓ

Taxa d'alfabetització d'adults més grans de 15 anys (1990)
90%

Mitjana d'anys d'escolaritat (1990)
7,4

Despesa pública en educació com % del PNB.
3,0

OCUPACIÓ

Força laboral en (%) de la població (1989-91)

Força laboral femenina en (%) de la força laboral total
37

Distribució sectorial de la força laboral (%)

Agricultura	41
Indústria i mineria	19
Serveis	40

POLÍTICA

Cap d'Estat
Fidel Ramos (1992)

Constitució
2 de febrer del 1987

Poder legislatiu
Bicameral: Congrés de les Filipines

Senat: 24 escons
Cambra de representants: 250 escons

Últimes eleccions
11 de maig del 1992 (presidencials i legislatives)

Principals partits i moviments polítics

—Combat per la Democràcia a Filipines (LDP)

—Unió Nacional de Demòcrates Cristians (Lakas ng EDSA)

—Coalició Popular Nacionalista

—Partit Lliberal/PDP-Laban

—*Partido Nacionalista*

Organismes d'integració regional i cooperació dels quals Filipines és membre

—ASEAN: Associació de Nacions del Sud-Est Asiàtic

—APEC: Cooperació Econòmica Àsia Pacífic

—EAEG/C: Grup Econòmic del Sud-Est Asiàtic/Junta

—PECC: Conferència Econòmica del Pacífic

—ESCAP: Comissió Econòmica i Social per a Àsia i el Pacífic

—ADB: Banc Asiàtic de Desenvolupament

bòlic en record del seu marit. Els guerrillers del NPA, d'altra banda, no havien abandonat la lluita i causaven una forta inestabilitat al país, malgrat les successives converses i amnisties del nou govern. Finalment, les àrees musulmanes de Mindanao estaven molt lluny de poder ser considerades com a pacificades, si bé ja no existia una única força rebel i les activitats insurgents es confonien amb accions de simple bandolerisme. Sotmesa a tota mena de pressions i incapacitada per solventar les dificultats polítiques i econòmiques del país, Aquino va renunciar a la reelecció i va cedir la vara presidencial a Fidel Ramos, que va ser elegit l'any 1992.

Situació actual i perspectives

L'herència que han rebut Aquino i Ramos de la llarga dictadura marxista configura un país arruïnat i dessagnat, amb una estructura que perpetua la misèria i la corrupció i de la qual no serà gens fàcil sortir-se'n. Malgrat que molts dels països veïns de les Filipines han experimentat un gran boom econòmic que

els situa en certs casos en la llista dels *dracs asiàtics* o simplement com a *nous països industrialitzats* (NIC), el creixement industrial i comercial de les illes ha estat molt minso, en part a causa del monopoli dels béns de producció que exerceix l'actual oligarquia, però també a causa de la manca d'una infraestructura tant administrativa com logística que permeti un desenvolupament positiu de l'economia del país. Els projectes faraònics de Marcos no han donat els resultats que permetrien esperar els esforços invertits, i l'única esperança d'industrialització prové d'unes inversions estrangeres en cerca de mà d'obra barata, però receloses de la inestabilitat tradicional del país.

El sector agrari, en molta part encara en mans dels grans latifundistes, viu crisis periòdiques a causa de la incertesa de les collites per la inclemència del temps i les oscil·lacions dels preus en els mercats internacionals de productes essencials a l'arxipèlag com ara l'arròs, la canya de sucre, la copra, etc., que han fet que onades de camperols deixessin els conreus per cercar millor fortuna a

les ciutats. En onze anys (de 1977 a 1988) la població urbana ha passat de representar el 23% de la població a ser-ne el 40%. Les activitats guerrilleres i les freqüents catàstrofes naturals (erupcions de volcans, terratrèmols, tifons, etc.) han col·laborat a aquest procés que ha tingut com a conseqüència la massificació d'unes ciutats privades de recursos per fer front a aquestes allaus.

Les ciutats esdevenen així grans concentracions de refugiats en condicions autènticament paupèrrimes. Es diu que a Metro Manila, la conurbació urbana de 17 municipis al voltant de Manila, es troben el barri més ric i el més pobre del món; mentre que a certs sectors de Makati, el barri residencial, les mansions versallesques són protegides per cossos especials de la policia, a Tondo milers de famílies viuen a l'abocador d'escombraries metropolitana, conegut com *Smoky Mountain*. Però aquí no es donen més que els extrems d'una generalització de barris miserables amb escassos condicionaments i infraestructures, on s'amunteguen els fugitius de les catàstrofes de tot el país.

En aquesta situació econòmica adversa, la delinqüència esdevé un fenomen tan quotidià com la corrupció administrativa, mentre la prostitució de tota mena es converteix en paisatge i característica habitual de les ciutats filipines. Entretant, l'emigració s'ha convertit en una de les escasses esperances per a molts filipins; molts d'ells han acabat treballant a les companyies petrolieres o al servei domèstic dels estats del Golf en condicions de semiesclavatge, i es consideren afortunats aquells que han pogut arribar a Europa on, encara que els sectors on poden treballar són molt limitats i solen girar igualment al voltant del servei domèstic, les condicions són millors. I, evidentment, la panacea de l'emigrant filipí és arribar a la terra promesa, els Estats Units. Al voltant d'aquesta tan desitjada emigració s'han donat xarxes d'interessos en sentits molt diversos, des del tràfic internacional de blanques, farcit des de fa anys de filipines, fins a les xarxes de matrimonis més o menys convinguts amb nord-americans.

Les previsions econòmiques de les Filipines indiquen una certa recuperació, i les entitats financeres internacionals han tornat a mostrar interès envers l'arxipèlag al recer de les noves conjuntures internacionals i de la recent estabilitat política i militar del país, però la revifalla pot encara trigar molt per tal que les Filipines arribin a ser un país del nivell d'alguns dels seus veïns del Sud-Est

Església Colonial espanyola a Vigan, Luzon

asiàtic; en tot cas, pot trigar massa per evitar que, durant aquesta generació, aquest 80% de la població que es calcula que viu sota al llindar de la pobresa hagi de cercar el pa en les grans explotacions agràries i en les escasses indústries, o bé emigrant o prostituint-se.

Entretant, aquest poble humil i senzill haurà de continuar aprenent a sobreviure en un món de misèries, de desigualtats i d'anul·lació del seu propi orgull, com va fent des que, l'any 1521, uns vaixells espanyols arribessin a les costes d'aquest bell arxipèlag. ■

Cronologia

s. XV aC Arribada de les poblacions protomalaies.

s. V aC Arribada de les poblacions malaies.

s. XIV Penetració de l'Islam a través de Mindanao.

s. XV Formació dels primers soldanats.

1521 Arribada de Magalhães a les Visayas.

1543 Rui López de Villalobos dona el seu nom actual a l'arxipèlag en honor de Felip II d'Espanya.

1565 Establiment de Legazpi a Cebú; inici de la colònia espanyola.

1571 Fundació de la ciutat de Manila.

1834 El port de Manila s'obre al comerç internacional.

1886 José Rizal publica la seva novel·la emblemàtica *Noli me tangere*.

1895 Detenció a Barcelona del líder moderat José Rizal.

1896 Inici de la revolta del *Katipunan* i afusellament a Manila de Rizal.

1898 Declaració d'independència. Tractat de París i inici del domini nord-americà.

1901 Captura d'Aguinaldo i fi de la guerra contra els Estats Units.

1934 Llei Tydings-McDuffie, que preveu la independència per al 1946.

1935 Constitució de l'Estat filipí, presidit per M. Quezón.

1941 Inici de l'ocupació japonesa.

1944 Mort de Quezón a l'exili, substituït per S. Osmeña. Inici de la contraofensiva nord-americana.

1945 Recuperació de Manila pels nord-americans i les guerrilles.

1946 Proclamació de la independència, amb M. Roxas com a president.

1948 Mort de Roxas, que és succeït per E. Quirino.

1953 Elecció de R. Magsaysay com a president.

1961 Elecció de D. Macapagal per a la presidència.

1965 Primer mandat de F. Marcos.

1968 Represa de la lluita guerrillera, aquest cop pel NPA (*News People's Army*).

1969 Reelecció de Marcos.

1972 Llei marcial a tot el país.

1973 Nova Constitució.

1976 Acord de Tripoli i fi de la guerra de Mindanao.

1978 Noves eleccions i nova victòria de Marcos.

1981 Anul·lació de la llei marcial.

1984 Noves eleccions fraudulentos; millora de l'oposició.

1986 Eleccions, guanyades per C. Aquino; revolució *EDSA*.

1987 Nova Constitució democràtica.

1992 Elecció de Fidel Ramos com a president. Retirada nord-americana.

DCIDOB 50. **Les Filipines.**

L'emigració filipina: dades i tendències.
Redacció Fundació CIDOB

L'emigració filipina: dades i tendències

Redacció Fundació CIDOB

Resulta difícil donar xifres fonamentades sobre el nombre d'emigrants filipins que es troben repartits pel món. Les característiques de clandestinitat, il·legalitat, i precarietat laboral fan que només una part del total dels treballadors filipins a l'estranger figurin a les llistes oficials dels diferents Estats. El que es pot dir és que la pròpia situació històrica i social del país (amb una gran majoria de ciutadans de religió catòlica i *occidentalitzats*, amb l'anglès com a segona llengua oficial) n'ha facilitat la sortida cap el *paradis occidental/desenvolupat*.

Per distribució geogràfica, podem establir tres zones de destinació preferents:

1. Els Estats Units d'Amèrica. La condició de colònia dels EUA va influir molt en el canvi de mentalitat i de costums dels filipins, a més d'introduir l'anglès com a llengua d'educació i de relacions laborals. Sembla, a més, que hi hagi una atracció generalitzada cap a tot el que representa l'*estil de vida americà*, cosa que, si bé no és un fenomen exclusiu de les Filipines, allà hi presenta un dels exemples més clars d'assimilació. El fet que els EUA tinguin una composició demogràfica tan multiètnica facilita en certa mesura la integració dels filipins en aquell país, on poden formar col·lectius que defensin els seus drets. Hi ha estudis que estimen en un milió i mig els filipins que hi resideixen. Es pot dir que, per la sensibilització vers les minories i pel grau d'integració que poden arribar a assolir, els EUA són la destinació a la qual aspiren la major part dels filipins que pretenen emigrar. Val a dir, tanmateix, que les disposicions legals restrictives dels últims anys, que limiten força el flux d'emigrants als EUA, han frenat molt aquesta tendència. A banda dels procediments habituals per tal d'aconseguir

la residència americana, hi ha dues formes d'accedir-hi a les quals s'han acollit un bon nombre de ciutadans filipins: a través del reconeixement de fills naturals de militars nord-americans de l'època de les bases i mitjançant matrimonis «de conveniència» d'homes americans que busquen dones filipines per les seves característiques de docilitat i submissió. Aquests mecanismes, com tants d'altres, propicien comerços i xarxes d'interessos que rarament beneficien els filipins emigrants.

2. Països musulmans. Durant els anys 70 i 80, el gran desenvolupament econòmic derivat de les explotacions petrolíferes a tot el golf Pèrsic va atraure molta mà d'obra procedent de països del continent asiàtic. Els filipins hi formen un nombrós grup i es calcula que uns 600.000 podrien trobar-se distribuïts per tot l'Orient Mitjà, especialment a l'Àrabia Saudita, els Emirats Àrabs, Irak, Kuwait, Bahrein i Líbia. Es tracta d'una emigració eminentment masculina. Les dones, que es dediquen quasi exclusivament al servei domèstic, provenen de les zones musulmanes de les Filipines, donada la demanda actual per part de països que les prefereixen a les cristianes, nombroses anys enrera. La Guerra del Golf va influir molt en la situació dels estrangers a tota la zona, i després de l'expulsió dels palestins d'Àrabia Saudita i Kuwait, sembla que els filipins tornen a ser contractats com a mà d'obra barata. Finalment, cal fer esment de l'emigració politico-religiosa que es concentra fonamentalment a Malàisia (a l'illa de Sabah hi ha centenars de milers de filipins musulmans, alguns dels quals vinculats a guerrilles), i a Líbia, que des dels anys 70 ha recolzat les aspiracions independentistes de Mindanao.

3. Europa Occidental. És potser en aquest cas on les xifres oficials i les estimades presenten els extrems més allunyats. L'emigració de filipins a Euro-

pa és femenina en la seva immensa majoria, en percentatges que varien entre el 70% i el 95%. Una gran part es concentra en el servei domèstic i, en el cas d'Espanya, resulta molt difícil conèixer-ne el nombre exacte, atesa la seva condició de semi-il·legalitat. Els països amb més concentració de filipins són Itàlia i Espanya, seguits del Regne Unit, Alemanya, França, els Països Baixos i Suècia. No podem oblidar, finalment, el considerable nombre de dones filipines que són víctimes del tràfic de blanques, i que, per raons òbvies, no figuren a cap llista oficial però que, sens dubte, nodreixen el gran grup de filipins que aporten uns ingressos significatius al seu país i que han rebut el reconeixement honorífic del seu govern com a *Nous Herois de la Nació*.

L'emigració filipina a Espanya

Segons estudis d'organitzacions d'emigrants filipins (vegeu quadre), al conjunt de l'Estat espanyol hi ha uns 50.000 filipins, dels quals el 95% són dones dedicades al servei domèstic. L'Estat espanyol només tenia registrats 9.021 residents filipins a la totalitat del seu territori l'any 1993 (vegeu taules de l'Anuari d'Emigració). Per la seva banda, la taula del *Anuario de Migraciones* ens indica que el percentatge de dones filipines a Espanya sobre el total de l'emigració del seu país és del 67%. El *Anuario de Migraciones* xifra en el 97% el nombre de filipines que es dediquen al servei domèstic.

Aquesta disparitat numèrica és una mostra de les dificultats que encara troben els filipins per a regularitzar la seva situació a l'Estat espanyol, tot i que, en teoria, tinguin preferència a l'hora d'aconseguir permisos de residència

(juntament amb els ciutadans d'Amèrica Llatina i de Guinea Equatorial). A la pràctica, però, aquesta preferència no es tradueix en un augment de residents regularitzats.

Conèixer el nombre exacte de filipins que resideixen a Espanya és una tasca gairebé impossible. Podríem dir que, indubtablement, en són més que els que l'Estat té regularitzats però potser no tants com les fonts dels emigrants indiquen. El que no pot negar-se és que es tracta d'un dels col·lectius més silenciosos i que menys consideració desperta entre els ciutadans espanyols. Les pròpies característiques dels emigrants, el tipus de feina que duen a terme, la por de perdre-la, són factors que poden explicar el silenci dels uns i la indiferència dels altres. ■

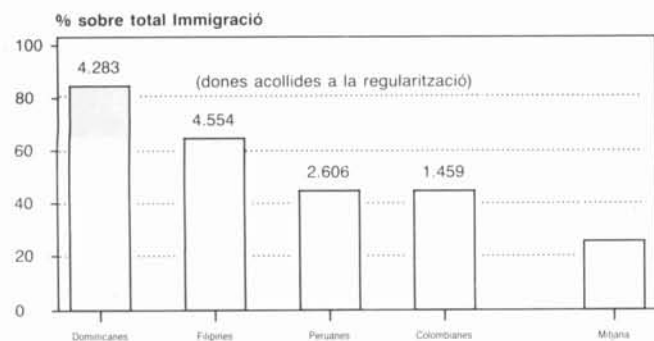
Quadre 2
Residents filipins a Espanya (1993)

Per comunitats autònomes:	%	
1. Madrid	4.202	46,5
2. Catalunya	2.453	27,1
3. Andalusia	682	7,5
4. Balears	431	4,7
5. Canàries	418	4,6
6. C. Valenciana	165	1,8
7. País Basc	137	1,5
8. Navarra	97	1,0
9. Cantàbria	76	0,8
10. Castella i Lleó	65	0,7
11. Astúries	47	0,5
12. Galícia	30	0,3
13. Múrcia	25	0,2
14. Aragó	20	0,2
15. Cast.-La Mancha	11	0,1
16. La Rioja	8	0,08
17. Extremadura	6	0,06
(No consta comunitat:	148	1,67
Total	9.021	

Quadre 3
Residents filipins a Catalunya (1993)

1. Barcelona	2.339	95,3%
2. Girona	65	2,6%
3. Tarragona	43	1,7%
4. Lleida	6	0,2%

Homes i dones
La immigració femenina a Espanya (1993)

Font: Anuario de Migraciones 1993

Quadre 1
Els filipins al món

Pais de destinació	Nº filipins	dedicades al servei domèstic	% dones
EUROPA			
Itàlia	80.000	72.000	90%
Espanya	50.000	42.750	95%
Regne Unit	25.000		85%
Alemanya	9.500		70%
França	6-10.000		90%
Països Baixos	700		
Suècia	700		
ORIENT MITJÀ			
Aràbia Saudita	300.000	5-10.000	
Kuwait	18.000	5.000	27%
Emirats Àrabs	13.000		
Líbia	12.000		
Irak	15.000		
Bahreïn	7.000		
ÀSIA - PACÍFIC			
Hong Kong	36.000	30.000	83,3%
Singapur	28.000	21.000	75,0%
AMÈRICA - EUA	1,5 milions		
Canadà	100.000		

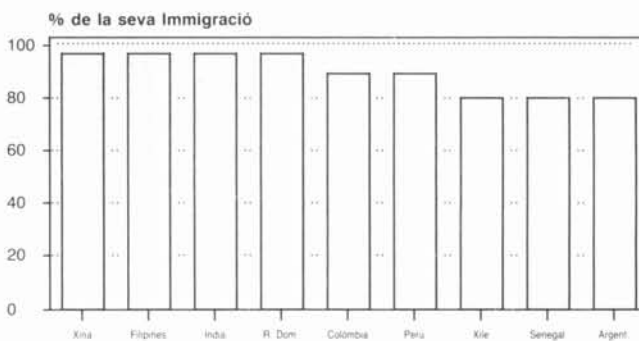
Font: Transcripció del quadre publicat a la *Philippines Migration Review*.

Quadre 4
Treballadors filipins a Espanya

Evolució					
Any	1989	1990	1991	1992	1993
Nº Treballadors	3.444	4.082	6.732	6.580	6.015
Any 1993	Per sexe				
	Homes:	2.085	34,6%		
	Dones:	3.930	65,3%		
	Dependència laboral:				
	Per compte propi:	79	1,3%		
	Per compte d'altri:	5.936	98,6%		
	Per sectors:				
	Agricultura:	20	0,3%		
	Indústria:	85	1,4%		
	Construcció:	24	0,3%		
	Serveis:	5.862	97,4%		
	No classificats:	24	0,3%		

Font: Anuario de Migraciones 1994/Ministerio de Asuntos Sociales.

Inmigració i concentració laboral

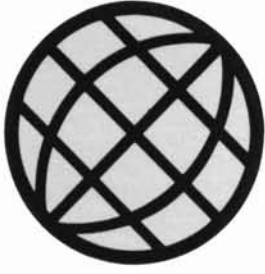

Font: Anuario Extranjeria 1992

DCIDOB 50. Les Filipines.

Cronologia Internacional.

Cronologia Internacional

Del juny al setembre
del 1994

Juny 1994

1.- L'Assemblea constituent de la Federació croato-musulmana de Bòsnia, reunida a Sarajevo, elegeix Kresimir Zubak, un croat, com a primer president del nou Estat. Els serbis bosnians rebutgen, un cop més, incorporar-se a la Federació.

(El Consell de Seguretat de l'ONU realitza la darrera advertència a Corea del Nord, com a pas previ a la imposició de sancions, per tal que permeti la inspecció de les seves instal·lacions nuclears).

2.- Armando Calderón Sol es converteix en el primer president salvadorenc després de la guerra civil que va acabar amb l'acord de pau de gener del 1992. El president pertany a la coalició dre-tana Arena i ha estat vinculat als temuts «esquadrons de la mort». Els antics guerrillers del Frente Farabundo Martí de Liberación Nacional (FMLN) s'han convertit en la segona força del país.

3 i 4.- L'aviació israeliana ataca Hezbo·lah al sud del Líban i fa 45 morts i 100 ferits. Es tracta de l'operació més sagnant en 7 anys i un ministre libanès parla d'una matança de nens i civils que dormien. Es produeix una dèbil resposta amb míssils de Hezbo·lah i Israel desplega tancs i peces d'artilleria al sud del Líban per evitar un gran conflicte entre els dos Estats.

4, 5 i 6.- Es celebren al Regne Unit i França els actes destinats a commemorar el 50è aniversari del desembarcament de Normandia, operació simbòlica de la victòria dels aliats en la Segona Guerra Mundial. No hi són convidats ni els dirigents ni els veterans de l'ex-URSS, que va perdre 27 milions de persones en el conflicte.

6.- Les forces del nord del Iemen aconsegueixen destruir un important complex petroquímic de la capital del sud, Aden. Es tractava d'un objectiu prioritari en la guerra civil que enfronta els dos Iemens i que, més d'un mes després, fa que el sud estigui contra les cordes. El 7, el nord ofereix un alto el foc que és acceptat el dia 11.

7.- Les forces governamentals de Ruanda, de la majoria hutu, llancen la seva primera gran contraofensiva en dos mesos de guerra civil contra la guerrilla del Front Patriòtic Ruandès (FPR) de la minoria tutsi.

8.- Un periodista algerià és assassinat a trets en ple centre d'Alger. Assassinen també un tècnic de l'emissora estatal de ràdio. Són ja 14 els periodistes morts en aquest país des de principis d'any.

9.- Serbis, croats i musulmans de Bòsnia signen el primer alto el foc, violat dos dies després, acordat des del principi de la guerra, ja fa més de dos anys. L'alto al foc havia de ser d'un mes i ha de servir per intercanviar tots els detinguts, inclosos els presoners de guerra, i facilitar informació sobre els desapareguts.

10.- A Ruanda són assassinats l'arquebisbe catòlic del país, dos bisbes, 20 sacerdots i 63 civils a mans tant de l'exèrcit governamental hutu com del Front Patriòtic Ruandès tutsi. El Consell de Seguretat de l'ONU decideix, finalment, enviar-hi 5.500 cascos blaus.

11.- L'Estat Major de les Forces Armades d'Angola reconeix que el dia 6 un dels seus avions va bombardejar per error una escola del centre del país. Hi van morir 89 persones, alumnes en la seva majoria.

12.- Moshood Abiola, vencedor no reconegut de les eleccions anul·lades a Nigèria del 12 de juny del 1993, es proclama president del seu país en desafiament al règim militar del general Sani Abacha.

13.- El poble austríac decideix en referèndum l'ingrés del seu país en la Unió Europea. Coincidint amb les eleccions al Parlament Europeu celebrades als 12 països membres, l'electorat austríac ha ratificat l'acord d'ingrés proposat pel seu govern.

15-16.- Corea del Nord anuncia la seva decisió de retirar-se de l'Organisme Internacional de l'Energia Atòmica (OIEA). Aquesta decisió ha accelerat l'estratègia occidental per adoptar sancions conjuntament. Això provocaria, segons les autoritats nord-coreanes, la retirada immediata del país del Tractat de No Proliferació Nuclear (TNP). El 16, l'ex-president nord-americà Jimmy Carter comença una missió de mediació entre Corea del Nord i els Estats Units per aconseguir una solució pacífica de la crisi.

16.- Tropes russes comencen una missió pacificadora a Abkhàzia interposant-se entre les abkhazes i les georgianes al llarg del riu Inguri, frontera natural entre Geòrgia i la república rebel, en guerra des de la primavera del 1992.

18.- El president de Rússia, Boris Ièltsin, aplica un decret per frenar la criminalitat i els actes terroristes, que han esdevingut habituals en les grans ciutats. A més d'augmentar les dotacions de la policia, ordena la incorporació a la lluita contra les màfies de 50.000 soldats de lleua.

19.- És assassinat a Algèria el president de la Lliga dels Drets Humans, Iusef Fatalà, que havia denunciat reiteradament les activitats dels grups integristes armats i la violació dels Drets Humans per part del govern.

20.- Michel Rocard, primer secretari del Partit Socialista francès, dimiteix com a líder del partit després de la gran derrota patida en les darreres eleccions europees.

21.- Ernesto Samper, candidat del Partit Liberal colombià a la presidència d'aquesta república, guanya la segona ronda de les eleccions (per menys de dos punts de diferència) al candidat conservador Andrés Pastrana.

22.- 800 palestins tancats en presons israelianes inicien una vaga de fam per reclamar la seva llibertat, i la de tots els presos polítics palestins (més de 2.000), tal com s'havia acordat, poc abans de l'arribada de Iàsser Arafat a Gaza.

23.- El govern francès anuncia una intervenció militar a Ruanda (amb l'aprovació de l'ONU) destinada a protegir la població civil, com a pas previ al futur desplegament de cascos blaus.

24.- El president electe de Nigèria, Moshood Abiola, és detingut per les forces del règim militar que governa des del juny del 1993.

26.- Comença a Ruanda l'Operació Turquesa, en la qual 2.500 soldats francesos es desplegaran, en principi en la regió sud-oest del país, fronterera amb el Zaire, per protegir la població civil tant hutu com tutsi.

27.- La guerra civil a l'Afganistan continua amb una sorprenent ofensiva de les tropes lleials al president Burhanudin Rabani, que aconsegueixen prendre tres punts estratègics de Kabul a les guerrilles del primer ministre, Gulbudin Hekmatiar, que semblava el gran vencedor del conflicte.

29.- El president de Veneçuela, Rafael Caldera, anuncia la suspensió de les garanties constitucionals i decreta el con-

trol de canvi i preus i l'estat d'emergència al país. Tot això amb l'objectiu de combatre la greu crisi financera que amenaça de dur el país al caos, especialment a través de la superinflació dels productes bàsics habituals.

30.- 64 persones resulten ferides en esclatar dues bombes a Alger al pas d'una manifestació en record del segon aniversari de l'assassinat del president Budiaf. Entre els ferits hi ha la líder feminista Khalida Mesaudi, màxima responsable del Moviment per la República, plataforma convocant de la marxa, completament contrària al diàleg amb els grups integristes.

Juliol 1994

1.- El líder de l'Organització per l'Alliberament de Palestina, Iàsser Arafat, per tal de respectar la festivitat jueva del sabbat, avança inesperadament el seu retorn a Gaza, on serà protegit per la recentment creada policia palestina. Torna després de 27 anys d'exili, tot i que es tracta d'una visita prèvia al retorn definitiu, durant la qual demana l'alliberament de tots els presos palestins i reivindica la ciutat de Jerusalem.

2.- Es trenca l'alto el foc signat 24 hores abans a Moscou entre representants dels dos lemens, en plena guerra civil.

4.- El govern de Cambotja assegura haver desbaratat un cop d'Estat liderat pel príncep Norodom Xakrapong, fillastre del rei, amb qui manté pèssimes relacions. El cap dels rebels, un cop neutralitzada la rebel·lió militar, ha estat expulsat del país en direcció a Malàisia.

5.- Tres membres del grup terrorista grec 17 de Novembre assassinen a Atenes Omer Haluk Sipahioglu, conseller de l'ambaixada de Turquia.

6.- El tribunal especial d'Alger, que aplica la jurisdicció d'excepció a presumptes militants islàmics, condemna a mort sis membres d'un grup armat integrista. Des del començament d'aquests tribunals especials (febrer del 1993) s'han dictat a Algèria 509 penes de mort.

7.- Nelson Mandela, president sud-africà, farà de mitjancer entre el govern d'Angola i la UNITA, en un últim intent per desbloquejar les converses de pau endegades fa set mesos a Lusaka.

8.- Després que el Parlament de Phnom Penh il·legalitzés el Khmers rojos dos dies abans, el Govern cambotjà ha decidit demanar als països de la zona que detinguin els guerrillers i els lliurin per ser jutjats.

9.- Un soldat grec resulta mort en un enfrontament entre grecs i albanesos en la frontera comuna. Cada part acusa l'altra de penetrar en el seu territori. En els últims mesos s'han produït diversos casos que han dut a una crisi permanent

entre els dos països i a l'adopció de mesures contra la minoria grega del sud d'Albània per part d'aquest país.

10.- Mor a Pyongyang el president de Corea del Nord, Kim Il Sung, als 82 anys, dels quals 46 ha estat el gran líder del país. La seva mort coincideix amb el diàleg crític mantingut a Ginebra sobre la no nuclearització del país. El seu fill, Kim Jong Il, és el seu successor. Mentre, el perill d'inestabilitat augmenta a la península de Corea i el president del Sud posa el seu exèrcit en estat d'alerta.

11.- 50.000 refugiats ruandesos comencen a tornar cap a Kigali mentre la guerrilla tutsi avança cap al nord-est del país, on hi ha l'última resistència de l'exèrcit hutu després de tres mesos de guerra.

12.- El populista Alexàndr Lukaixenko, favorable a una integració amb Rússia, obté la presidència de Bielorrússia per una gran majoria. A Ucraïna, Leonid Kutxma, fins ara primer ministre, guanya les eleccions per a cap d'Estat per un estret marge de diferència amb Leonid Kravtxuk, fins ara president.

13.- Iàsser Arafat arriba a Gaza per instal·lar-se definitivament a Palestina i es converteix, tècnicament, en el president de l'Autoritat Nacional Palestina (ANP). La seva arribada coincideix amb la notícia positiva de la decisió de Jordània d'entrar en negociacions directes amb Israel, allunyant-se de les posicions sirianes.

15.- El Partit Revolucionari Institucional mexicà (PRI) exigeix que es reobri la investigació sobre l'assassinat del seu candidat, Luis Donaldo Colosio, després que el fiscal determinés que havia estat únicament obra d'un boig.

16.- Un milió d'hutus fugit de Ruanda cap al Zaire per temor a les represàlies de la guerrilla tutsi, que està a punt d'arribar a Gisnyi, l'últim reducte de l'exèrcit. L'ONU vaticina la pitjor catàstrofe humanitària de la història i les organitzacions internacionals adverteixen de les possibles epidèmies.

17.- Jean-Bertrand Aristide, president haitià a l'exili, anuncia als seus compatriotes, a través d'un missatge per ràdio emès des d'avions nord-americans que sobrevolaven l'illa, que el seu retorn és imminent.

18.- El líder del Partit Lliberal de Kosovo, territori incorporat a Sèrbia per decret (amb un 90% d'habitants d'ètnia albanesa), demana l'enviament urgent de cascos blaus a la província per tal d'evitar una altra guerra i aturar la brutal repressió sèrbia.

19.- Una bomba destrossa una associació jueva de Buenos Aires, provocant almenys 90 morts i 200 ferits.

21.- Les Nacions Unides anuncien el desplegament de 2.000 cascos blaus a Ruanda abans que acabi el mes

d'agost. Mentrestant la situació dels refugiats al Zaire empitjora tràgicament, amb centenars de cadàvers pels carrers de Goma i un fort brot de còlera que mata una persona per minut.

22.- El rei Hassan II del Marroc allibera més de 300 presos polítics com a mesura de gràcia, a petició del Consell Consultiu dels Drets Humans, per tal de fomentar la reconciliació nacional i oferir una imatge de credibilitat democràtica a l'oposició.

23.- El president veneçolà, Rafael Caldera, en un clar enfrontament amb el Legislatiu, torna a suspendre les garanties constitucionals unes hores després que el Congrés hagués decidit el seu restabliment. Es tem que aquest enfrontament derivi en la declaració, per part de Caldera, de l'estat d'emergència.

24.- L'exèrcit de Gàmbia pren el poder en aquest petit país africà mitjançant un cop d'Estat incruent, substituint el govern del president Dauda Jawara, en el poder des de la independència el 1965 i democràticament reelegit el 1992. El Senegal, que ja va evitar un cop d'Estat el 1981, exclou ara qualsevol intervenció.

26.- Israel i Jordània signen a Washington una declaració conjunta de no bel·ligerància, prèvia a un tractat de pau imminent. Així es posa fi, oficialment, a un estat de guerra que ha durat 46 anys. Síria i el Líban són els propers interlocutors d'Israel.

27.- Un cotxe bomba destrueix parcialment l'ambaixada israeliana a Londres i causa quinze ferits. L'atemptat s'atribueix a extremistes àrabs.

28.- Segons dos desertors del règim nord-coreà, un dels quals és gendre del primer ministre, Pyongyang ja ha construït cinc bombes nuclears i ara es dedica a fabricar els missils capaços de llançar-les, intentant guanyar temps fins tenir-ne almenys deu.

29.- L'autoproclamat parlament dels serbis de Bòsnia torna a rebutjar l'últim projecte de partició del territori preparat pels mitjancers internacionals, tot i que estan disposats a convocar un nou referèndum en cas d'un ultimàtum internacional.

30.- Les tropes franceses destinades a Ruanda inicien la seva retirada sense esperar l'arribada dels cascos blaus de l'ONU. Es tem que això provoqui un èxode de més d'un milió d'hutus que s'havien refugiat a l'est de Ruanda. Al Zaire ja han mort prop de 20.000 refugiats.

31.- Jean-Bertrand Aristide, president electe d'Haití refugiat als EUA, ha enviat una carta a l'ONU en la qual demana una «acció ràpida i decisiva» al seu país. Es tracta d'un pas fonamental per aprovar una resolució que autoritzi els EUA a intervenir-hi.

Agost 1994

1.- El Consell de Seguretat de l'ONU aprova, sense cap vot en contra, una resolució que dona als EUA els mateixos poders que van tenir durant la guerra del Golf. Ara, l'última decisió sobre una invasió d'Haití correspon a Bill Clinton. A l'illa, els militars declaren l'estat de setge com a primera mesura defensiva.

2.- La pressió de Rússia obliga els serbis de Bòsnia a sol·licitar la reobertura immediata de les negociacions sobre la partició de la república, auspiciades pel grup de contacte. Malgrat l'ultimàtum, ja han rebutjat dos cops els mapes presentats.

3.- Una forta epidèmia de disenteria pren el relleu del brot de còlera que ja ha mort uns 200.000 ruandesos als camps de refugiats de Goma (Zaire). Portaveus de l'OMS declaren que la disenteria amenaça la vida d'entre 15.000 i 45.000 persones. D'altra banda, 600 soldats britànics arriben a la capital, Kigali, en missió humanitària.

4.- Un escarhot integrista assassina cinc ciutadans francesos quan intentava introduir un cotxe bomba dins el bloc d'habitatges protegit on viu la major part del personal de l'ambaixada de França a Alger. La bomba pot ser desactivada a temps.

5 i 6.- La nova Iugoslàvia anuncia el trencament de relacions polítiques i econòmiques amb els serbis bosnians i el tancament de les seves fronteres.

Avions de l'OTAN bombardegen els serbis bosnians en resposta a la darrera de les seves provocacions, el robatori d'armes pesants d'un polvorí controlat per cascos blaus de l'ONU en la zona d'exclusió de Sarajevo.

7.- Fidel Castro mobilitza els seus seguidors i la policia per frenar una revolta popular a l'Havana que acaba amb desenes de ferits i un centenar de detinguts. El descontentament de molts cubans, que estaven esperant l'arribada de vaixells per fugir del país, originaren els incidents. Castro acusa els EUA de promoure els avalots i amenaça amb permetre un èxode massiu de refugiats.

8.- El president de la República Dominicana, Joaquín Balaguer, anuncia eleccions anticipades abans de dos anys per tal de frenar la polèmica provocada per la proclamació dels resultats dels darrers comicis, que li han donat la reelecció per un marge de menys d'un 1% sobre el líder de l'oposició.

9.- Israel i Jordània fan un nou pas en la seva reconciliació obrint, per primera vegada en 46 anys, un pas fronterer prop de la mar Roja.

10.- Milers de musulmans bosnians lleials al líder dissident Fikret Abdic fugen cap a Croàcia des de la ciutat de Bihac en ser ocupada per les forces de l'exèrcit de la república. Això significa

la desaparició d'un focus d'inestabilitat important, encara que, d'altra banda, els serbis continuen bloquejant les rutes terrestres de Sarajevo.

11.- La Convenció Nacional Democràtica (CND), una reunió d'organitzacions civils reunides a San Cristóbal de las Casas, acaba amb la crida dels guerrillers zapatistes a una mobilització nacional que acabi derrocant el Partit Revolucionari Institucional mexicà (PRI), i amenacen amb tornar a la lluita si fracassa el seu projecte d'eliminar-lo.

12.- Els EUA temen un èxode massiu de refugiats des de l'illa de Cuba i ultimem els seu plans per si no poden aturar aquest flux amb el bloqueig de l'estret de Florida, com ja va succeir el 1980. Es preveu obrir camps d'acollida a Florida, Kansas i Alabama.

13.- El Grup Islàmic Armat algerià (GIA) publica un comunicat amb condicions per deixar de matar francesos. Exigeixen que França evacui tots els seus ciutadans, que deixi de donar suport al govern algerià, que pagui indemnitzacions a les famílies dels musulmans morts, que protegeixi els drets dels musulmans a França i que col·labori amb els grups armats musulmans d'acord amb les lleis de l'Islam.

17.- Ilich Ramírez Sánchez, conegut com a Carlos y El Chacal, és processat per la justícia francesa després de ser lliurat pel govern del Sudan, on aquest terrorista internacional veneçolà (buscat durant 20 anys pels serveis secrets de mig món) es trobava refugiat.

18.- L'Aliança del Poble, partit de l'oposició de Sri Lanka, guanya les eleccions legislatives davant del partit del Govern, que portava 17 anys en el poder, encara que necessitarà pactar amb d'altres partits per assolir la majoria absoluta.

19.- Un terratrèmol violent, d'una magnitud de 6,5 en l'escala de Richter, provoca més de 150 morts a l'oest d'Algèria, especialment a la ciutat de Mascara, a cent kilòmetres al sud d'Orà.

20 i 21.- El govern dels EUA trenca amb la seva política d'acollida de refugiats cubans dels últims 28 anys i disposa que aquelles persones que siguin recollides al mar per vaixells americans (milers de cubans aquests dies) siguin deportades a la base militar de Guantánamo, a la mateixa illa de Cuba, on ja hi ha 15.000 refugiats haitians. Bill Clinton pren també altres mesures per asfixiar el règim de Castro, com prohibir enviar-hi dòlars o restringir els vols xarter.

22.- Els soldats francesos abandonen definitivament Ruanda i, només una hora després, els del Zaire han de disparar a l'aire per aturar la multitud que pretén travessar la frontera, tancada unilateralment pel govern del Zaire i reoberta immediatament a petició de l'ACNUR.

23.- Ernesto Zedillo, candidat del Partit Revolucionari Institucional (PRI) guanya les eleccions presidencials mexicanes per majoria absoluta en obtenir quasi el 50% dels vots.

24.- El general Abacha, cap del govern militar nigerià, referma la seva autoritat nomenant nous caps de l'exèrcit per intentar posar fi a les protestes i la vaga general del sector petroler, que han paralitzat per complet l'economia nacional i que pretenen la posada en llibertat de Moshood Abiola, virtual president electe.

25.- Dos turistes espanyols moren abatuts a trets al vestibul d'un hotel de Marràqueix a mans de tres homes que, segons les autoritats marroquines, eren simples atracadors. Altres turistes asseguren que es va tractar d'un atemptat.

26.- Fidel Castro demana als EUA que s'assegui a negociar una solució seriosa per resoldre la crisi complexa que s'ha creat, ja que, si no és així, l'èxode de «balseros» no s'aturarà. Washington respon que no dialogarà amb Cuba, i afegeix que la base de Guantánamo no serà un destí transitori, sinó definitiu, per a aquells que siguin recollits en alta mar.

27.- Un nen espanyol de nou anys mor en un atemptat integrista contra un autobús de turistes a Egipte. L'atemptat, que es produeix a punt d'obrir-se la Conferència sobre Població d'El Caire, tira per terra la recuperació incipient de la indústria turística egípcia, vital per a la seva economia.

28.- Algèria tanca les seves fronteres amb el Marroc en resposta a la detenció de dos algerians i a la decisió de Rabat d'exigir visat als ciutadans del país veí. El temor del Marroc a què el terrorisme integrista s'instal·li al país obre una greu espiral de represàlies i repatriacions a la zona.

29.- El govern d'Israel aprova l'ampliació de l'Autoritat Palestina a tota Cisjordània, com a forma d'accelerar l'aplicació de l'acord de pau signat fa gairebé un any. D'altra banda, malgrat les promeses internacionals, els palestins no han rebut ajuts ni per pagar la cinquena part del pressupost necessari per establir mecanismes administratius propis.

30.- Els serbis de Bòsnia rebutgen, novament el pla de divisió territorial de la república proposat pel grup de contacte. Després de la negativa inicial del autoproclamat parlament de Pale, l'enèsim referèndum entre la població de la zona ofereix el resultat de més del 90% de vots en contra.

31.- Els darrers 2.100 soldats de l'Exèrcit rus que quedaven a Alemanya, com a resta de l'Exèrcit Roig a l'ex-RDA, es retiren definitivament 49 anys després que entressin a Berlín i acabessin amb el règim de Hitler.

Setembre 1994

1.- L'Exèrcit Republicà Irlandès (IRA) decreta un alto el foc incondicional i indefinit a l'Ulster.

Ernesto Pérez Balladares, president electe de Panamà, comença el seu mandat per un període de cinc anys durant els quals haurà d'enllestir amb els EUA el traspàs de la sobirania del Canal.

2.- S'inicien a Nova York les converses entre Cuba i els Estats Units amb l'objectiu de solucionar el problema de l'emigració cubana.

5.- Comença a El Caire la Conferència sobre Població i Desenvolupament organitzada per l'ONU.

El president rus, Borís Ièltsin, i el seu homòleg xinès, Jiang Zemin, es troben a Moscou i es comprometen a una «associació constructiva» de no amenaça mútua.

6.- El projecte franco-alemany de dividir la Unió Europea en dos grups, països de primera i de segona, és rebutjat majoritàriament pels països abocats a la segona categoria, entre ells el Regne Unit, Espanya i Itàlia.

7.- El Front Patriòtic Ruandès (FPR) comença a ocupar la «zona humanitària segura», al sud-oest d'aquest país africà, creada per l'exèrcit francès fa dos mesos. En aquesta zona es troben refugiats més d'un milió d'hutus, els quals temen les possibles represàlies del FPR, de majoria tutsi.

8.- Després de mig segle de presència a Berlín, les tropes dels EUA, Regne Unit i França abandonen la ciutat. Uns dies abans ho havien fet les russes.

9.- El govern cubà obre, per primera vegada en 35 anys, la via del diàleg amb opositors cubans. El ministre d'Exteriors cubà, Roberto Robaina, es reuneix a Madrid amb tres dirigents de grups anticastristes.

10.- Els EUA i Cuba pacten la fi de la crisi dels «balseros». Washington concedirà 26 mil visats el primer any, i 20 mil els anys següents, a canvi que l'Havana controlï per mitjans legals i no violents l'èxode de cubans.

11.- El president de Crimea, Iuri Meshkov, dissol el Parlament d'aquesta república autònoma que forma part d'Ucraïna, així com la de tots els soviets locals, i assumeix tots els poders. Aquesta decisió de Mashkov respon al retall dels poders presidencials aprovat pel legislatiu uns dies abans. Tanmateix, la crisi institucional esdevinguda farà que anul·li aquest decret deu dies més tard.

12.- Tropes de l'OTAN celebren manobres militars juntament amb els antics aliats del Pacte de Varsòvia, a Polònia, la qual cosa suposa el seu primer des-

plegament a l'Europa de l'Est dins l'Associació per la Pau.

13.- Acaba la Conferència sobre Població i Desenvolupament d'El Caire amb el consens dels 182 participants sobre el pla elaborat per l'ONU per tal de controlar l'explosió demogràfica en els propers 20 anys. Només uns 30 països han fet reserves a alguns dels capítols més polèmics, com ara el de l'avortament.

14.- Com a resultat de negociacions secretes a la ciutat suïssa de Lausana, el govern algerià excarcella els dos màxims dirigents del FIS, Abassi Madani i Ali Belhadj, juntament amb altres tres dirigents integristes.

El govern de Belgrad accepta el desplegament dels primers observadors internacionals a la frontera sèrbia per tal de vigilar l'acompliment de l'embargament imposat unilateralment per Sèrbia als serbis de Bòsnia, després que aquests rebutgessin el pla del grup de contacte el passat mes d'agost. El règim de Slobodan Milosevic dona així el primer pas per tal d'aconseguir l'aixecament de les sancions econòmiques internacionals contra Sèrbia.

15.- Milicians de Libèria ataquen una seu del govern a Monròvia, però l'intent colpista és frustrat per la Força Africana de Pau (ECOMOG). L'atac coincideix amb l'alliberament de 25 dels 43 observadors militars de l'ONU que eren retinguts per una altra fracció des del 8 de setembre.

17.- El primer ministre britànic, John Major, visita Belfast per tal d'anunciar la seva decisió que sigui el poble d'Irlanda del Nord qui es pronunciï en un referèndum sobre el resultat de les converses de pau que es celebrin properament.

En un últim intent per part d'EUA, l'ex president Jimmy Carter arriba a Haití per tal d'oferir al dictador Raoul Cédras una sortida digna, que eviti la invasió d'aquest país i obligui el militar caribeny a l'exili.

18.- Els combats entre fraccions rivals a la capital afgana, Kabul, han causat al voltant de 500 víctimes durant els últims tres dies. Els enfrontaments entre milícies islàmiques han provocat a Afganistan més de 12 mil morts des de la caiguda del règim comunista a l'abril de 1992.

19.- Després de set mesos de treva, es tornen a produir violents combats a Sarajevo.

20.- Tropes nord-americanes comencen a ocupar Haití de forma pacífica i pactada amb els caps militars haitians, els quals s'han compromès a abandonar el país.

Els partits favorables a l'establiment d'una democràcia a la colònia britànica d'Hong Kong obtenen una àmplia majoria als comicis locals celebrats el dia 18. La participació va ser només d'un 33'1%.

21.- El govern xinès va executar 1.419 persones durant l'any 1993, segons un informe d'Amnistia Internacional sobre els països asiàtics. Afganistan, Cambodja, Índia, Indonèsia, Timor Oriental i Pakistan són, per aquest ordre, els països que segueixen a la Xina en nombre d'execucions.

22.- Les autoritats cubanes acorden la creació d'un «mercat agropecuari», el qual es regirà per les lleis de mercat.

El Grup Islàmic Armat (GIA) ha iniciat una campanya d'intimidació amb la qual pretén eradicar l'ensenyament del francès a les escoles de tot Algèria.

23.- El Consell de Seguretat de l'ONU aprova la suavització de sancions a la nova Iugoslàvia. Aquesta decisió va acompanyada, però, per dues resolucions més que imposen noves sancions als serbis de Bòsnia i condemnen les últimes operacions de «neteja ètnica».

EUA i Corea del Nord comencen la quarta ronda de converses per tal que el govern de Pyongyang accepti una inspecció completa de les seves instal·lacions nuclears a càrrec d'experts de l'Organització Internacional de l'Energia Atòmica.

24.- Es celebra a Londres, després de l'anunci de l'alto el foc per part de l'IRA, la primera reunió anglo-irlandesa per tractar de la pau a l'Ulster.

Unes 300.000 persones fugen de la ciutat de Surat, a la costa oest de l'Índia, com a conseqüència del pànic causat per una epidèmia de pesta pneumònica. Aquesta epidèmia s'estén per tot el país.

27.- El president democràtic d'Haití, Jean-Bertrand Aristide, convoca des de Washington una sessió extraordinària del Parlament haitià per tal d'estudiar un projecte de llei d'amnistia pels militars que el van expulsar del poder fa tres anys.

28.- El FMI presenta l'informe sobre «Perspectives de l'economia mundial» a la cimera que s'inicia a Madrid. Aquest informe estableix que la recessió econòmica global ha finalitzat i que l'economia mundial creixerà aquest any d'un 3%.

Els presidents nordamericà i rus, Clinton i Ièltsin, es reuneixen a la Casa Blanca. Aquesta cimera conclou amb un discret acord d'eliminació de barreres comercials i un altre per accelerar el desarmament de missils estratègics.

29.- El secretari general del PRI és assassinat a trets per un sicari a la capital mexicana. Les sospites recauen en un ex-diputat del PRI.

30.- Eslovàquia celebra les primeres eleccions generals després de la participació pacífica de Txecoslovàquia.

Els 16 ministres d'Afers Estrangers de l'Aliança Atlàntica, reunits a Nova York, designen el seu homòleg belga, Willy Claes, com a nou secretari general de l'OTAN.

DCIDOB 50. **Les Filipines.**

L'estructura ètnica de les illes Filipines.
Redacció Fundació CIDOB

L'estructura ètnica de les illes Filipines

Redacció Fundació CIDOB

L'arxipèlag de les Filipines presenta una varietat extrema al llarg del seu territori quant a característiques etnogràfiques, malgrat l'aparent unitat que s'hi observa a primer cop d'ull. Efectivament, les illes presenten una homogeneïtat inicial caracteritzada per una història comuna (colonització espanyola i nord-americana), les mateixes influències culturals, la predominança aclaparadora de la religió catòlica i una llengua nadiua representativa del país, el tagàlog o *pilipino*. La veritat és que sota aquesta aparent unitat s'amaga una diversitat excepcional de llengües, pobles i cultures.

Les divisions tradicionals en agrupacions lingüístiques o en grups de característiques físiques comunes o d'onades migratòries contemporànies són vàlides només fins a cert punt per definir els grups ètnics de les Filipines. Com a norma general, els filipins parlen llengües que pertanyen a un mateix grup lingüístic i comparteixen les mateixes característiques físiques a grans trets (amb alguna notable excepció, com són els *negritos* o *aeta*), i aquests trets els uneixen als altres pobles malais d'Indonèsia i Malàisia. La gran característica que fa que els filipins creïn distincions quant a l'adquisició de consciència i la creació de grups coherents diferenciats és la religiosa.

Els pobles cristians

La gran massa de la població filipina, com hem dit, pertany a la confessió catòlica. De la llarga presència espanyola i la incidència que havia fet aquesta presència d'evangelització n'ha derivat el fet que entre el 80 i el 85% dels filipins siguin fervents seguidors de Roma. Aquest cas és únic en tot el continent asiàtic, i constitueix un fet del qual els filipins se senten orgullosos i que mar-

ca tota la vida pública del país. L'any 1902 una part del clergat nadiu es va separar de l'Església catòlica i va constituir una església pròpia, en oberta rebel·lia enfront dels capellans i bisbes vinculats al colonialisme espanyol. Aquesta nova església, la *Iglesia Filipina Independiente*, ha evolucionat de manera paral·lela a l'Església catòlica «oficial» i només se'n diferencia pel fet que la predicació es fa en les llengües del país (en contrast amb l'Església romana, que ha abandonat el castellà i el llatí... per adoptar l'anglès). La *Iglesia Filipina Independiente* o *Independent Philippine Church* va viure una difusió important durant els anys de lluita nacionalista, però per la seva similitud amb l'Església catòlica i per coherència dels seus principis, els seus membres són en l'actualitat molt inferiors en nombre, entre el 4 i el 6% de la població.

Durant el domini nord-americà van començar a penetrar al país les primeres esglésies protestants. La més important quant a membres i a influència en la vida pública és la *Iglesia ni Kristo*, autòctona i que realitza una intensa activitat proselitista; prop del 4% dels filipins en són membres. Arran de la presència americana van arrelar a les illes sectors baptistes, mormons, metodistes i d'altres grups protestants, i, modernament, s'hi estan estenent els Testimonis de Jehovà i altres grups minoritaris de característiques sectàries i interessos no sempre diàfans. Tots aquests petits grups protestants apleguen entre el 2 i el 4% dels filipins, però estan experimentant un fort creixement.

Tots els filipins cristians, sense distinció de la seva afiliació específica, es consideren membres d'un mateix grup nacional coherent. En realitat, no hi ha grans conflictes entre els diferents grups, i un exemple de la tolerància religiosa en aquest sentit l'aporta el fet que, malgrat la influència fins i tot polí-

tica que té en la societat filipina l'Església catòlica i el seu màxim representant, el cardenal Sin, arquebisbe de Manila, l'actual president, Fidel Ramos, és de religió protestant.

Aquesta comunitat cristiana sol considerar-se l'element representatiu de la nació filipina. Malgrat aquesta homogeneïtat religiosa i el seu sentiment de col·lectivitat, des del punt de vista lingüístic no es tracta d'un grup únic ni consolidat. A les Filipines hi ha un total d'entre 60 i 80 llengües diferenciades, segons els lingüistes, i cada llengua és representativa com a mínim d'un grup ètnic diferenciat.

La llengua nacional és, des del domini nord-americà, el tagàlog. El poble tagàlog viu tradicionalment al voltant de la ciutat de Manila, al llarg de l'istme central de l'illa de Luzón i a les illes de Mindoro i Marinduque, però actualment la llengua s'ha estès a Palawan, el sud de Mindanao i altres llocs de colo-

Entre el 80 i el 85% dels filipins són fervents seguidors de Roma. Els filipins se senten orgullosos d'aquest fet que marca tota la vida pública del país.

nització recent, si bé s'està trobant amb serioses dificultats per imposar-se com a llengua de cultura de tot l'arxipèlag. La decisió d'adoptar una llengua nacional ha estat motiu de polèmica durant tot aquest segle, i han estat diverses les parles que aspiraven a títol; finalment s'ha adoptat el que es coneix com a *pilipino*, que no és altra cosa que un tagàlog depurat amb incorporacions d'altres llengües. Actualment el tagàlog és la llengua de prop del 30% de la població filipina, i es calcula que una mica més de la meitat l'entenen. Les administracions d'Aquino i Ramos han donat forts impulsos a la difusió i normalització del *pilipino*.

Però el *pilipino* no ha de lluitar tan sols contra les altres llengües filipines; el seu enemic principal és l'àmplia difusió de l'anglès, segona llengua oficial del país. Actualment l'anglès és la llengua majoritària en l'ensenyament, la premsa, la televisió i fins i tot l'Administració; gairebé qualsevol activitat pública s'hi realitza en anglès i, tot i que la seva difusió en l'àmbit íntim és mínima, s'està estenent molt l'ús del *taglish*, estranya barreja de tagàlog i anglès. Quant a l'espanyol, fa temps que ha perdut la batalla de les Filipines. Paradoxalment, a partir de la independència va deixar de ser un tret d'identitat del país, decidit a llançar-se als braços de la cultura anglo-saxona. L'any 1968 va deixar de ser llengua obligatòria a l'ensenyament, i la constitució d'Aquino (1987) va esborrar els últims residus d'oficialitat del castellà a les Filipines. Tanmateix, l'espanyol continua tenint un cert ascendent entre els filipins cultes, és la llengua pròpia d'un reduït nombre de famílies de classe alta i encara s'ensenyava a diverses institucions d'ensenyament privades, religioses sobretot. A banda d'això, la influència del castellà en les diverses llengües filipines és evident, tot i que sovint els habitants d'aquest país no saben que utilitzen quotidianament centenars de paraules castellanes. Com a últim residu de la influència colonial, a Zamboanga i a algun altre lloc encara es parla el *chavacano*, una espècie de *pidgin* de l'espanyol.

Altres llengües esteses a les Filipines són el *cebuano* o *visaya* (parlat per prop de la quarta part dels filipins a les illes de Cebú, Bohol, part de Negros i el nord de Mindanao); l'*ilocano*, que és la llengua del 10,3% de la població, concentrada al nord-oest de Luzón; l'*hiligayon ilongo*, parlat pel 9,2% de la població, a Panay i Negros; el *bicol*, parlat pel 5,6%, al sud de Luzón; la llengua de Samar i Leyte, parlada a aquestes illes pel 4%; el *pampango*, llengua del 2,8% dels filipins, concentrats al centre-oest de Luzón; el *pangasinan*, parlat per l'1,8% dels illencs al golf de Lingayén, el *zambal*, el *cagayan*, etc.

Els musulmans o moros

Quan els espanyols van iniciar la cristianització del país, al segle XVI, els musulmans ja havien arribat a l'arxipèlag per l'activitat proselitista realitzada des de l'Índia de primer, i després des de Malàisia. A Joló i a Cotabato (Mindanao) es van establir sengles soldanats, i fins i tot va arribar a haver-hi diverses comunitats islàmiques entre les tribus de les Visayas i de Luzón. L'activitat missionera i militar espanyola va eradicar aquests darrers embrions i es va enfrontar amb els Estats musulmans del sud. Durant tota l'ocupació espanyola l'acció dels Estats i dels pirates del sud va constituir un autèntic maldecap per a les autoritats colonials, que mai no van arribar a dominar del tot l'interior dels territoris d'aquells que foren coneguts com a *moros*. Fins al domini nord-americà, Mindanao i les Sulú no van ser territoris relativament «pacífics», i fou llavors que es va iniciar una política de colonització de Mindanao que va reduir els mu-

L'espanyol fa temps que ha perdut la batalla de les Filipines.

sulmans a una minoria de la població de l'illa, malgrat la seva forta natalitat. Si l'any 1903 els 250.000 musulmans de Mindanao representaven el 76% de la població de l'illa, els 2.504.000 que hi havia l'any 1980 no en representaven més que el 23%.

Aquesta política de colonització cristiana va anar acompanyada d'una forta política repressora i de desposseïment de terres que va culminar en un alçament de la població musulmana l'any 1971, encapçalada pel *Moro National Liberation Front* (MNLF). Després d'anys de lluites i d'una cruel repressió que tingueren com a conseqüència la concentració dels musulmans als llocs on encara eren majoritaris, els guerrillers i el Govern de Marcos van arribar a l'acord de Trípoli del 23 de desembre de 1976, que concedia una àmplia autonomia a 13 províncies de Mindanao, Sulú i Palawan. Malgrat l'aparent victòria dels insurgents, la divisió dels movi-

ments musulmans i la pau ja assolida per Marcos van fer que l'autonomia no s'arribés a aplicar. Caigut Marcos, Aquino va voler portar a terme la seva promesa d'autonomia, amb l'acord dels musulmans moderats, i finalment l'any 1993 es va constituir la *Autonomous Region in Muslim Mindanao* a les quatre províncies de Tawi-Tawi, Sulú, Lanao del Sur i Maguindanao, amb un autogovern força limitat. Basilan, de majoria musulmana, i la resta de Mindanao, de població cristiana, havien rebutjat l'autonomia en referèndum.

En l'actualitat hi ha alguns grups guerrillers musulmans que es mantenen actius i fins i tot mantenen territoris alliberats. Al mateix temps, diverses institucions i Estats islàmics col·laboren activament i donen suport diplomàtic i material a tota mena de grups i entitats musulmans. De Malàisia ha arribat tradicionalment el principal suport als *moros*, i actualment hi ha desenes de milers de refugiats a l'Estat malai de Sabah.

El nombre actual de musulmans a les Filipines varia entre els tres milions reconeguts oficialment i els sis milions de què parlen les organitzacions *moros*, però tampoc formen un grup homogeni ni des del punt de vista lingüístic ni geogràfic. Entre els diversos grups musulmans es troben els *maranao*, uns 750.000 (oficialment) que viuen al voltant de Marawi i del llac Lanao; els *maguindanao* de la província del seu nom, uns 650.000; els *tausug* o *joloanos* de les illes Sulú, poc més de mig milió; els *samal*, estesos des de Tawi-Tawi a Zamboanga, uns 250.000; els *yakan* de Basilan, uns 200.000; els *sangil*, uns 80.000 a l'extrem sud de Mindanao, etc. Les males condicions de vida i les guerres contínues han fet que prop de mig milió de musulmans hagin emigrat al nord, fora de Mindanao.

Les comunitats indígenes o lumad

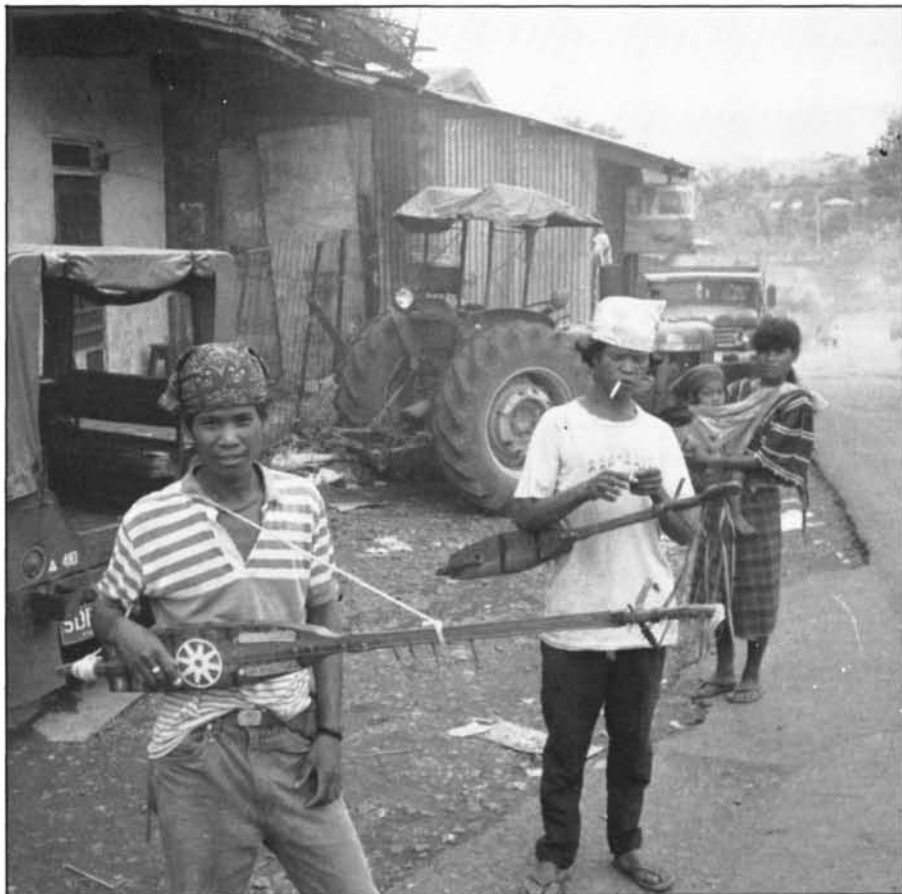
El cristianisme i l'Islam es van estendre en un principi entre les poblacions més vinculades als nuclis urbans i a les rutes comercials, i d'allí es van difondre a tots els pobles afins, arreu de l'arxipèlag. Hi ha, tanmateix, tot un seguit de pobles que, per la seva situació geogràfica o de vegades per la seva posició en la societat, han quedat al marge d'aquestes difusions culturals, i han perviscut fins als nostres dies en una marginalitat caracteritzada pel manteniment de cultes tradicionals, per la seva estructura tribal i per la seva manca de submissió a les legislacions, inclòs l'Estat filipí. Són coneguts oficialment com a «comunitats culturals indígenes» i popularment com a «minories culturals» o «filipins tribals», si bé els grups més conscienciats han adoptat (a partir d'un

congrés realitzat a Cotabato el juny de 1986, que va reunir diversos grups etnolingüístics) el nom de *lumad* («indígena» en *cebuano*). Es tracta de poblacions marginals, constituïdes en ocasions per protomalais arraconats per l'arribada dels malais cap a les muntanyes, de vegades per pobles malais aïllats o que simplement han resistit els diversos proselitismes, o fins i tot per pobles d'origen remot i confús que assumeixen de bon grat o per força el seu estigma de «poble no civilitzat».

És el cas dels *negritos*. Es tracta d'un poble racialment divers, estès sobretot per Luzón, Negros i Panay, també conegut segons la tribu com a *aeta*, *ata*, *agta*, *alta*, *ita*, *ati* (noms que corresponen als seus diversos dialectes i que signifiquen «homes») o *dumagat*. Són uns 25.000, i es distingeixen per la seva pell fosca i la seva escassa alçada. El fet que també se'n trobin a Malaca i a Andaman i el seu parentiu incert amb els papús i amb els pigmeus africans han donat origen a moltes hipòtesis confuses sobre el poblament primitiu de l'àrea.

Però hi ha altres pobles més «primitius» al país. Si les Filipines han estat des de sempre un paradís per als antropòlegs, aquests van tocar el cel quan es va anunciar, l'any 1971, la descoberta de dues dotzenes de membres d'una tribu que havia estat aïllada a una vall de Mindanao durant 50.000 anys. L'existència d'aquest grup, els *tasaday*, ha estat motiu de controvèrsia després de diverses denúncies de falsedat i confirmacions posteriors, i continua sent motiu de polèmica en el món antropològic i fins i tot en les altes instàncies del país. Deixant els suposats *tasaday* a la seva apacible vall, sí que és més demostrable l'existència a Palawan dels *Tau't Batu*, uns cavernícoles que no havien entrat en contacte amb cap altre grup durant 20.000 anys, fins que van ser descoberts l'any 1978. Després que diversos periodistes i antropòlegs es garantissin la seva carrera visitant-los, el Govern filipí va tenir l'assenyada disposició de prohibir-hi l'accés.

Tanmateix, els *lumad* més coneguts

Grup de Manobos a Bukidnon, Mindanao Oriental

Dades ètnico-religioses

Composició nacional: (per grups lingüístics)

Tagàlog:	29,7%
Cebuano:	24,2%
Ilocano:	10,3%
Hiligayon Ilongo:	9,2%
Bicol:	5,6%
Samar-Leyte:	4,0%
Pampango:	2,8%
Altres:	12,5%

Religions:

Catòlics:	84,1%
Església Independent de les Filipines:	6,2%
Musulmans:	5,0%
Protestants:	3,9%
Altres:	0,8%

Les Filipines ha estat des de sempre un paradís per als antropòlegs.

i els més actius en tots els sentits són, sens dubte, els de la Cordillera, al nord de Luzón. Aquests pobles, coneguts genèricament com a *igorots*, són en realitat força diversos entre ells. Són uns 200.000, i ocupen una àrea extensa a les províncies de Kalinga-Apayao, Abra, Benguet, Mountain i Ifugao. Els més coneguts són els *ifugao* (constructors de terrasses d'arrossars immenses des de fa més de 2.000 anys, han esdevingut una atracció turística), els *bontoc* (molt estudiats antropològicament), els *kalinga* (que han protagonitzat els

enfrontaments més violents amb el Govern), els *apayao*, els *ibaloy*, els *kankanaï*, els *tingguina*, etc. Des de les primeres penetracions intenses de la cultura oficial i de l'Estat en el seu territori, de primer en forma de carreteres, després com a escamots de l'exèrcit que empaitaven guerrillers comunistes, els pobles de la Cordillera s'han resistit a aquesta assimilació. Els *kalinga*, molt especialment, arran de l'assassinat del seu cabdill Macliing Dulag, l'any 1980, van organitzar el *Cordillera Peoples Liberation Army*

(CPLA). El màxim conflicte que mantenen amb el Govern és el projecte de construcció d'una presa que negaria la vall on viuen. Després d'un llarg i virulent conflicte amb centenars de morts entre els *kalinga*, s'ha arribat a un compromís pel qual el Govern s'ha compromès no només a deixar en suspens el projecte de l'embassament, sinó que ha acceptat de crear una regió autònoma a la Cordillera; en correspondència, els *ifugao* han resultat útils per expulsar els guerrillers comunistes de la seva regió. Això no vol dir, és clar, que els indígenes de la Cordillera hagin quedat assimilats ni el seu territori pacificat.

Un altre grup actiu en les seves mobilitzacions són els *bagobo* de Mindanao que, en veure amenaçada per les grans multinacionals petrolieres la puresa del mont Apo, el cim més alt de les Filipines i el seu lloc sagrat per excel·lència, han mobilitzat els pobles del voltant sota l'agrupació denominada *Lumad Mindanaw*. Els *bagobo*, tanmateix, estan més lluny que els *ifugao* d'assolir la victòria, atès que el Govern filipí no hi està tan disposat a negociar, i les companyies petrolieres ja han iniciat les seves prospeccions. Tant la lluita dels *ifugao* com la dels *bagobo* han tingut un cert ressò en el moviment ecologista in-

ternacional, puix que en tots dos casos està en joc no tan sols la forma de vida tradicional de determinats pobles minoritaris, sinó també l'equilibri ecològic d'extensos territoris.

Hi ha altres pobles indígenes que presenten característiques força interessants, com són els *mangyan* de Mindoro (uns 50.000, famosos per la seva escriptura sil·làbica i pel seu peculiar sistema de comunicació per correu a grans distàncies), els *t'boli* del sud de Mindanao (uns 60.000, coneguts pels rics guarniments de les seves dones), els *badjao* (uns 20.000 nòmades marins de les illes Sulú, coneguts com a *gitanos del mar*,

Comunitat musulmana a Mindano i a l'arxipèlag Sulu

1. Maranao	6. Sangil
2. Magindanao	7. Kalibugan
3. Tausug	8. Molbog
4. Samal	9. Badjao
5. Yakan	10. Grups musulmans diversos

— Límit oriental de la regió autònoma estipulada segons l'acord de Tripoli (1976), en què també s'inclou l'illa de Palawan.

- - - Límits de la *Muslim Mindanao Autonomous Region* vigent en l'actualitat

■ Zones poblades majoritàriament per pobles musulmans o parcialment islamitzades.

Font: Minority Rights International Group

parcialment islamitzats), els *palawani* (uns 10.000, reivindicats pels moviments *moro* com a musulmans, en realitat practiquen una religió complexa politeïsta), els *batak*, també de Palawan, els *jama maupun* (uns 15.000, a l'illa de Cagayan Sulú, també reivindicats pels musulmans), els *kalagan*, (un 8.000 habitants del sud de Mindanao, parcialment islamitzats), els *manobo* i els *bukidnon*, tots dos pobles ubicats al centre de Mindanao oriental, els *tagbanua*, de Palawan i les illes Calamian, els *mandaya* i els *mansaka*, del sud de Mindanao, els *subanon*, de la península de Zamboanga, etc.

En total, la *Comission on National Integration* del Govern filipí comptabilitza 19 grups indígenes entre Luzón i les Visayas i 17 més a Mindanao, però la llista no es pot considerar tancada, i qualsevol classificació es troba amb dificultats d'identificació (sovint és fàcil crear falses analogies entre ells, o bé comptabilitzar per separat pobles en realitat afins). Si és difícil definir quants grups hi ha, molt més difícil és calcular-ne els seus components, i els censos resulten poc fiables per raons d'inaccessibilitat, autoexclusió, etc. Es calcula que entre el 4 i el 5% dels habitants de les Filipines pertanyen a grups *lumad*. De fet, les diferències amb la població general s'escurcen, ja que si d'una banda és evident que els grups cristians mantenen fortes tradicions prehistòriques (com ara el curanderisme o la circumcisió ritual), els pobles indígenes estan sent assimilats per l'Estat i perdent la seva estructura tribal, al mateix temps que la intensa activitat missionera de l'Església catòlica, de les sectes protestants i de grups islàmics fan que actualment pràcticament tots els grups

Joves musulmans de l'illa de Basilan. (Badjao, Yakan, Sanal i Tausug)

«indígenes» estiguin, si més no, parcialment cristianitzats (o islamitzats).

Encara hi ha un altre grup de població diferenciada. Es tracta dels xinesos, presents al país des de la colònia espanyola. De fet, ja sota els espanyols havien gaudit d'una posició relativament privilegiada, amb accés a zones de residència i activitats comercials reservades als colons. Malgrat algunes èpoques de persecució, un flux migratori incessant de la veïna Xina ha fet que avui els xinesos formin grans comunitats a les ciutats filipines. Coneguts com els «jueus del sud-est asiàtic», també comparteixen amb els israelites alguns

dels estigmes clàssics. Així, si bé és cert que hi ha grans masses de xinesos tan pobres com ho són els filipins, la seva facilitat per les activitats comercials, el fet que molts d'ells hagin pogut triomfar en els negocis, les xarxes de solidaritat que han creat entre ells i la seva influència en la política filipina n'han fet un grup envejat i objecte de recel per a gran part de la població. Molts d'ells s'han convertit al cristianisme, especialment entre les generacions nascudes al país, però no és difícil trobar grans i rics temples taoistes, confucionistes i budistes a barris residencials de les ciutats de l'arxipèlag.

Localització d'alguns grups ètnics i lingüístics de les Filipines

1. LUZÓN	Palawani
Tagalog	Tau't Batu
Ilocano	Jama Mapun
Bikol	
Pampangan	4. MINDANAO
Pangasinan	Maguindanao
Igorots:	Maranao
Ifugao	Bagobo
Apayo	Bukidnon
Kankanai	Mandaya
Bontoc	Tasaday
Kalinga	Basilan
Aeta (negritos)	Yakan
2. VISAYAS	5. SULU
Ilongo	Tausug
Mangyan	Badjao
Samar	Samal
Leyte	Yakan
	Laut
3. PALAWAN	6. ALTRES
Tagbanua	Xinesos*
Batak	

* Els xinesos es troben distribuïts per tot l'arxipèlag.

DCIDOB 50. Les Filipines.

Economia de les Illes Filipines.

Economia de les Illes Filipines

L'estructura productiva de les Filipines reflecteix un país en vies de desenvolupament, que és productor i exportador fonamentalment de matèries primeres o béns intermedis i amb un alt percentatge (45%) de la població en el sector primari de l'economia. Es tracta d'un país situat a la part baixa dels de renda mitjana (un PNB d'uns 750 dòlars per càpita) i amb un fort deute (més de 30.000 milions de \$ EUA).

La situació econòmica actual del país és d'expectativa a l'espera de la solució dels seus grans problemes, atès que en l'actualitat la situació energètica és catastròfica, fins al punt que ha influït directament en els mals resultats econòmics. A més del problema energètic, per tal d'assolir un cert ressorgiment econòmic, caldria arribar a una estabilitat política suficient. La qüestió de la seguretat i la insurgència de la guerrilla, especialment a les províncies, són determinants per al clima social adequat que estimuli la producció i la inversió, particularment l'estrangera. Actualment, però, tant un problema com l'altre semblen en via de ser resolts, la qual cosa es reflecteix en un increment de l'activitat econòmica i de les inversions des del mandat de Fidel Ramos.

Indicadors econòmics

Exportacions/Importacions

Principals socis de comerç (Percentatge del valor total)

Exportacions a:

	1990	1991	1992
EUA	37,8	35,6	39,0
Japó	19,7	19,9	17,7
Alemanya	4,8	5,7	5,3
Països Baixos	4,4	3,8	4,1
Regne Unit	4,3	4,2	4,7
Hong Kong	4,0	4,4	4,7
Singapur	2,9	2,6	2,6
Corea del Sud	2,8	2,5	1,8
Taiwan	2,6	2,3	2,9
Indonèsia	2,2	0,4	0,4
Tailàndia	1,9	2,5	1,0
França	1,8	1,8	1,8
Malàisia	1,5	1,3	1,3

Importacions de:

	1990	1991	1992
EUA	19,4	20,1	18,0
Japó	18,3	19,5	21,2
Taiwan	6,6	6,8	6,6
Hong Kong	4,5	4,9	4,9
Aràbia Saudita	4,5	5,3	6,0
Alemanya	4,4	3,8	4,6
Singapur	4,0	3,7	3,8
Corea del Sud	3,9	5,0	4,8
Austràlia	3,0	3,1	2,8
Malàisia	2,2	2,4	2,7
Kuwait	1,6	—	0,6
Xina	1,3	1,8	1,3

Principals exportacions filipines (milions de dòlars)

	1990	1991	1992
Equips elèctrics	2.293	1.964	1.751
Tèxtils	1.961	1.869	1.662
Productes de coco	447	503	541
Coure	222	280	339
Peix	269	218	231
Total, inclosos altres	8.840	8.186	7.820

Principals importacions filipines (milions de dòlars)

	1990	1991	1992
Petroli	1.784	1.841	1.315
Maquinària no elèctrica	1.201	1.408	942
Productes químics	1.328	1.367	1.215
Maquinària elèctrica	1.186	972	761
Components electrònics	1.406	1.276	1.117
Tèxtils	1.052	972	452
Metalls	729	748	916
Total, inclosos altres	8.840	8.186	7.820

Producció i distribució del PIB

PIB total (1991) (milions de dòlars)	44.908
PNB per habitant (1991) (dòlars)	730
Distribució del PIB (%) (1991)	
Agricultura	21
Indústria i mineria	34
Serveis	44
Taxa mitjana anual de creixement del PIB (%) (1980-91)	
Taxa mitjana d'inflació anual (%) (1980-91)	14,6

Relacions comercials entre Espanya i Filipines

Principals productes exportats a Filipines (Milions de dòlars)

	1990	1991	1992
Maquinària	4,0	3,0	20,61
Siderúrgics	6,5	10,7	11,35
Begudes alcohòliques	2,5	1,7	6,64
Químics	6,0	4,6	4,93
Rajoles	1,3	1,0	1,98
Maquinària elèctrica	3,2	2,5	1,54
Plàstics	1,0	1,4	1,22
Cautxú	0,8	0,5	0,31
Tèxtils	1,4	—	—
Navegació aèria	—	—	31,6

Principals productes importats de Filipines (Milions de dòlars)

	1990	1991	1992
Tèxtils	10,4	16,0	24,11
Components electrònics	7,5	8,3	11,10
Mobles	6,5	6,6	9,82
Fustes	9,5	9,9	9,30
Cistelleria	2,5	3,9	9,10
Conserves de fruita	4,3	7,3	4,07
Tabac	4,6	3,7	2,69
Oli de coco	5,8	6,6	1,68
Algues	2,3	1,5	0,38
Xarxes	1,8	1,0	0,18

Evolució de les exportacions

	1990	1991	1992
Exportacions d'Espanya a Filipines (FOB)	28,5	33,7	91,3
Percentatge sobre el total d'exportacions espanyoles	0,05	0,06	0,14
Percentatge sobre el total d'importacions filipines	0,2	0,3	0,6
Posició d'Espanya com a proveïdor de Filipines	36,0	30,0	25,0

Evolució de les importacions

	1990	1991	1992
Importació espanyola a Filipines	65,9	79,3	93,0
Percentatge sobre el total d'importació espanyola	0,08	0,08	0,09
Percentatge sobre el total d'exportació filipina	0,8	0,9	0,91
Posició d'Espanya com a client de Filipines	21,0	20,0	19,0

(Font: Boletín ICE Económico - Colección Países n° 6, 1993)

Quadre comparatiu de les Filipines amb la seva àrea econòmica

	Població 1.000 hab. (1990)	Extensió Km ²	Dens H/Km ²	PNB Millions \$ (1990)	\$ Per cap.	Pobl. estimada 2000 (en milers)	Incr. %	Esp. vida (1990)	Alfab. adult (1990)	Pobl/ metge (1990)	% pobl. urbana	% PNB Educac. (1989)	% PNB Def. (1989)	IDH* (1990)
FILIPINES	63.800	300.000	212,7	43.954	689	77.500	21,5	64,2	89,7	8.120	43	2,9	1,7	0,603
Malàisia	17.752	329.749	53,8	41.524	2.339	22.000	23,9	70,1	78,4	2.700	43	5,6	4,6	0,79
Singapur	2.722	581	4.685	33.512	12.312	3.000	10,2	74,0	88,0	820	100	3,4	5,1	0,849
Brunei	256	5.765	44,4	5.040	19.688			73,5	86,0	1.460	58		7,7	0,847
Tailàndia	55.801	514.000	108,6	79.044	1.417	63.700	14,2	66,1	93,0	5.000	23	3,2	3,2	0,715
Indonèsia	181.580	1.904.569	95,3	101.151	557	218.700	20,4	61,5	77,0	7.030	31	0,9	2,0	0,515
ASEAN	321.911	3.054.664	105,4	304.225	945	384.900	19,6	63,4	82,5	6.597	33	2,0	2,3	0,585
Myanmar	41.609	676.552	61,5	9.130	219	51.100	22,8	61,3	80,6	3.740	25	2,2	3,1	0,39
Laos	4.186	236.800	17,7	848	203	5.500	31,4	49,7	54,0	4.380	19	1,2	3,1	0,246
Cambodja	8.500	181.035	47	1.560	184	10.000	17,6	49,7	35,2		12			0,186
Vietnam	66.473	329.556	201,7	13.400	202	82.400	24,0	62,7	87,6	950	22		1,2	0,472
Sud-est asiàtic	442.679	4.478.607	98,8	329.163	744	533.900	20,6	62,7	81,9	5.333	30		2,2	0,539
Xina	1.133.696	9.596.961	118,1	415.884	367	1.299.200	14,6	70,1	73,3	1.010	33	2,4	3,7	0,566
Taiwan	20.500	35.961	570,1	159.500	7.780			73,0	92,6		67	5,2	5,1	
Hong Kong	5.779	1.045	5.530	66.666	11.536	6.300	9,0	77,3	90,0	1.080	94	2,8	0,4	0,913
Rep. de Corea	42.789	98.484	434,5	231.132	5.402	46.400	8,4	70,1	96,3	1.370	72	3,6	4,4	0,872
Japó	123.503	377.708	327	3.140.948	25.432	128.500	4,0	78,6	99,0	610	77	6,5	1,0	0,983
Austràlia	17.005	7.686.848	2,2	290.522	17.085	18.900	11,1	76,5	99,0	436	85	5,7	1,9	0,972
Estats Units	250.942	9.372.614	26,8	5.445.825	21.702	266.100	6,0	75,9	99,0	420	75	6,8	5,8	0,976
Unió Europea	342.547	2.365.155	144,8	5.517.364	16.107	347.500	1,4	75,9	97,7	326	79	4,8	3,1	0,944
Espanya	39.326	504.782	77,9	429.404	10.919	40.700	3,5	77,0	97,5	280	78	3,2	2,1	0,923

* Índex de Desenvolupament Humà (que té en compte tres indicadors: el PIB real ajustat per habitat, l'esperança de vida al néixer i l'índex d'educació)
Font: Anuari CIDOB 1992 i elaboració pròpia

DCIDOB 50. **Les Filipines.**

Les Filipines en el seu context.

Les Filipines en el seu context

Relació de països que integren l'Àsia Oriental

Brunei	Hong Kong	Myanmar
Cambodja	Indonèsia	Singapur
Corea del Sud	Japó	Tailàndia
Xina	Laos	Taiwan
Filipines	Malàisia	Vietnam

Agrupacions estandaritzades dels països

1. NIC's (<i>New Industrialized Countries</i>)	2. DEA's (<i>Dynamic Asiatic Economies</i>)
Taiwan Corea del Sud Hong Kong Singapur	Malàisia Indonèsia Filipines Tailàndia
3. Indoxina	4. Resta
Laos Cambodja Vietnam	Japó Xina Brunei Myanmar

Organismes d'integració regional i cooperació

ASEAN

(Associació de Nacions del Sud-Est Asiàtic)

Països membres: Brunei, Indonèsia, Malàisia, Filipines, Singapur i Tailàndia.

Història: Fundada el 1967 a Bangkok. Els membres fundadors foren els actuals llevat de Brunei, que s'incorporà el 1984.

Objectius declarats: Promoure el desenvolupament econòmic i el progrés cultural entre els seus membres, facilitar la cooperació en l'agricultura i la indústria, incrementar el comerç i desenvolupar un marc comú davant països amb més capacitat comercial.

Estructura: Opera mitjançant cimeres trianuals, formades pels caps de govern. Compta amb diversos comitès. El seu Secretariat Permanent va ser a Indonèsia fins el 1993, quan va ser traslladat a Malàisia.

Estat actual: El 1991 es va discutir la proposta de Malàisia de formar l'EAEG (Grup Econòmic del Sud-Est Asiàtic) amb els membres de l'ASEAN, la República Popular de la Xina, Hong Kong, Japó, Corea del Sud i Taiwan. Finalment es va modificar per tal de donar pas a EAEC (Junta Econòmica del Sudest Asiàtic), d'estructura més informal.

El 1992 es signà a Singapur una àrea de lliure comerç: AFTA, que hauria d'entrar en vigor l'any 2008. Els intents duts a terme fins ara per a reduir les tarifes duaneres no han assolit el consens de tots els membres.

Tipus de cooperació: Integració, coordinació, concertació.

Àmbit d'aplicació: Polític, econòmic, político-econòmic.

Abast geogràfic: Regional-multilateral, subregional, bilateral.

Nivell de cooperació actual: Pretén establir una zona de lliure comerç.

Grau d'institucionalització: Mitjà.

APEC

(Cooperació Econòmica de l'Àsia-Pacífic).

Països membres: Brunei, Indonèsia, Malàisia, Filipines, Singapur, Tailàndia, Austràlia, Canadà, Hong Kong, Japó, Taiwan, EUA, Corea del Sud, Nova Zelanda i República Popular de la Xina.

Història: Iniciativa australiana amb el ràpid suport dels EUA. La seva primera conferència tingué lloc a Singapur el 1989 com a fòrum per a la discussió de temes relacionats amb la cooperació econòmica i el comerç regional.

Objectius declarats: Va sorgir per a desbloquejar la Ronda Uruguai del GATT (Acord General sobre Aranzels i Comerç) per a liberalitzar el comerç entre els països membres.

Estructura: Conferència governamental. Des del 1989 fins el 1992 va funcionar pràcticament sense estructura. El 1992 es creà un Secretariat amb funcions administratives.

Estat actual: La reunió ministerial a Bangkok, el setembre del 1992, acordà l'estudi per a la liberalització del comerç regional per l'any 2000. D'altra banda, Austràlia proposa convertir-lo en un model semblant al de la Comunitat Europea (CE) en el qual es tractin qüestions polítiques. El Japó és partidari d'ampliar les seves funcions a temes de seguretat.

Tipus de cooperació: Integració, coordinació, concertació.

Àmbit d'aplicació: Econòmic.

Abast geogràfic: Regional-multilateral (Cobertura: Pacífic)

Nivell de cooperació actual: Mecanisme de consulta i cooperació econòmica.

Grau d'institucionalització: Baix.

PECC

(Conferència Econòmica del Pacífic)

Països membres: Austràlia, Brunei, Canadà, República Popular de la Xina, Corea del Sud, EUA, Filipines, Indonèsia, Japó, Malàisia, illes del Pacífic, Nova Zelanda, Singapur, Taiwan i Tailàndia.

Història: Fundada el mes de setembre del 1980 a Canbera (Austràlia) sota iniciativa del Japó i Austràlia.

Objectius declarats: Reunir diferents sectors dels governs, així com a representants de negocis i *staff* acadèmic per tal de discutir afers econòmics que afecten la regió del *Pacific Rim*. Facilitar-ne la cooperació regional en sectors econòmics específics.

Estructura: Des de la seva fundació, s'han dut a terme reunions generals cada 18 mesos, aproximadament, a diferents zones del *Pacific Rim*. Disposa d'un Secretariat Permanent.

Estat actual: A causa del creixement econòmic de la zona, la PECC ha esdevingut un nucli de l'organització econòmica del Pacífic i, per tant, s'observa una més gran institucionalització, que s'ha manifestat en la creació d'un Secretariat Permanent i no rotatiu. Ha tingut un paper destacat en la Ronda Uruguai del GATT.

Tipus de cooperació: Integració, coordinació, concertació.

Àmbit d'aplicació: Econòmic.

Abast geogràfic: Regional-multilateral, subregional, bilateral.

Nivell de cooperació actual:

Grau d'institucionalització: Mitjà.

ESCAP

(Comissió Econòmica i Social per a l'Àsia i el Pacífic)

Països membres: Afganistan, Austràlia, Azerbaidjan, Bangladesh, Bhutan, Brunei, Cambodja, Rep. Pop. de la Xina, Fidji, França, Índia, Indonèsia, Iran, Japó, Kiribati, Corea del Nord, Corea del Sud, Laos, Malàisia, Maldives, I. Marshall, Estats Federats de Micronèsia, Mongòlia, Myanmar, Nauru, Nepal, Països Baixos, Nova Zelanda, Pakistan, Papua Nova Guinea, Filipines, Rússia, Singapur, I. Salomon, Sri Lanka, Tadjikistan, Tailàndia, Tonga, Turkmenistan, Tuvalu, Regne Unit, EUA, Vanuatu, Vietnam, Samoa Oest.

Història: Fundada l'any 1947 amb l'objectiu d'estimular el desenvolupament econòmic i social d'Àsia i l'Orient Llunyà. Fins el 1974 va rebre el nom de *ECAFE* (Comissió Econòmica per a Àsia i Orient Llunyà), moment en el qual la comissió es reorganitzà. En els seus inicis la seva missió era afavorir la creació de l'ADB (Banc Asiàtic de Desenvolupament). Fins els anys 60 va ser una de les poques organitzacions semi-regionals (juntament amb el *Pla Colombo*), fundat l'any 1950 per set països de la *Commonwealth*, l'objectiu del qual és la consecució del desenvolupament econòmic i social a Àsia i la regió del Pacífic.

Objectius declarats: La Comissió es va establir per a facilitar el desenvolupament econòmic i social a Àsia i el Pacífic i l'enfortiment de les relacions entre ells i la resta del món.

Estructura: Actua com a centre regional de l'ONU, i és l'únic fòrum intergovernamental d'Àsia i el Pacífic. Constituïda per una Comissió que es reuneix anualment a nivell ministerial. Compta, a més, amb comitès i cossos especials, un Secretariat i un Centre d'operacions en el Pacífic.

Estat actual: En la seva sessió anual de l'abril del 1992, adoptà la declaració *Beijing* sobre Cooperació Econòmica Re-

gional. La Declaració feia èmfasi en el comerç i inversió intra-regional, ciència, tecnologia i infraestructura. L'ESCAP ha estat criticada per la seva incapacitat per a coordinar-se amb d'altres organitzacions regionals, encara que actualment, revisa la seva política d'actuació.

Tipus de cooperació: Integració, coordinació, concertació.

Àmbit d'aplicació: Político-econòmic.

Abast geogràfic: Regional-multilateral, subregional, bilateral.

Nivell de cooperació actual:

Grau d'institucionalització: Alt.

ADB

(Banc Asiàtic de Desenvolupament)

Països membres: Afganistan, Austràlia, Bangladesh, Bhutan, Cambodja, Rep. Pop. de la Xina, Illes Cook, Fidji, Hong Kong, Índia, Indonèsia, Japó, Kiribati, Corea del Sud, Laos, Malàisia, Maldives, I. Marshall, Estats Federats de Micronèsia, Mongòlia, Myanmar, Nauru, Nepal, Nova Zelanda, Pakistan, Papua Nova Guinea, Filipines, Rússia, Singapur, I. Salomon, Sri Lanka, Taiwan, Tailàndia, Tonga, Vanuatu, Vietnam, Samoa Oest, més 16 països no regionals.

Història: Banc regional de desenvolupament creat el 1965, fruit dels interessos i les necessitats expressats pels membres de l'ESCAP (Comissió Econòmica i Social per l'Àsia i el Pacífic). Ha estat una organització eficaç per a canalitzar préstecs per al desenvolupament a Àsia. El 1985, l'ADB amplià la seva assistència al sector privat i augmentà el seu suport a les institucions financeres i mercats de capital, afavorint la privatització d'empreses públiques quan era necessari. Cooperava amb altres organitzacions internacionals actives a la regió, especialment amb el grup del *Banc Mundial* i amb el *PNUD* (Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament).

Objectius declarats: L'objectiu de l'ADB és la promoció de la inversió financera en la regió de l'ESCAP, per tal de finançar el seu desenvolupament.

Estructura: Cada país membre escull dos representants que formaran el Consell de Governants, que ha de reunir-se anualment i el vot dels quals és proporcional a la seva contribució econòmica. Aquests representants poden delegar el seus poders en el Consell dels Directors, responsable de la direcció general de les operacions que dugui a terme el banc. El Consell de Directors és escollit pel Consell de Governants. Existeix també una administració formada per diferents departament, oficines, un Consell General i un Secretariat. Els EUA i el Japó en són els màxims contribuents. Normalment, el president és japonès. Quant al funcionament dels serveis financers, s'estableixen tipus d'interès variables i flexibles segons cada préstec.

Estat actual: Ha estat efectiu per a canalitzar els crèdits per al desenvolupament a Àsia més enllà de la zona del Pacífic. Durant els anys 70, va coordinar una investigació sobre l'economia en el Sud-est Asiàtic. Aquest estudi va comportar un canvi en les polítiques econòmiques estrangeres.

Tipus de cooperació: Integració, coordinació, concertació.

Àmbit d'aplicació: Econòmic-financer.

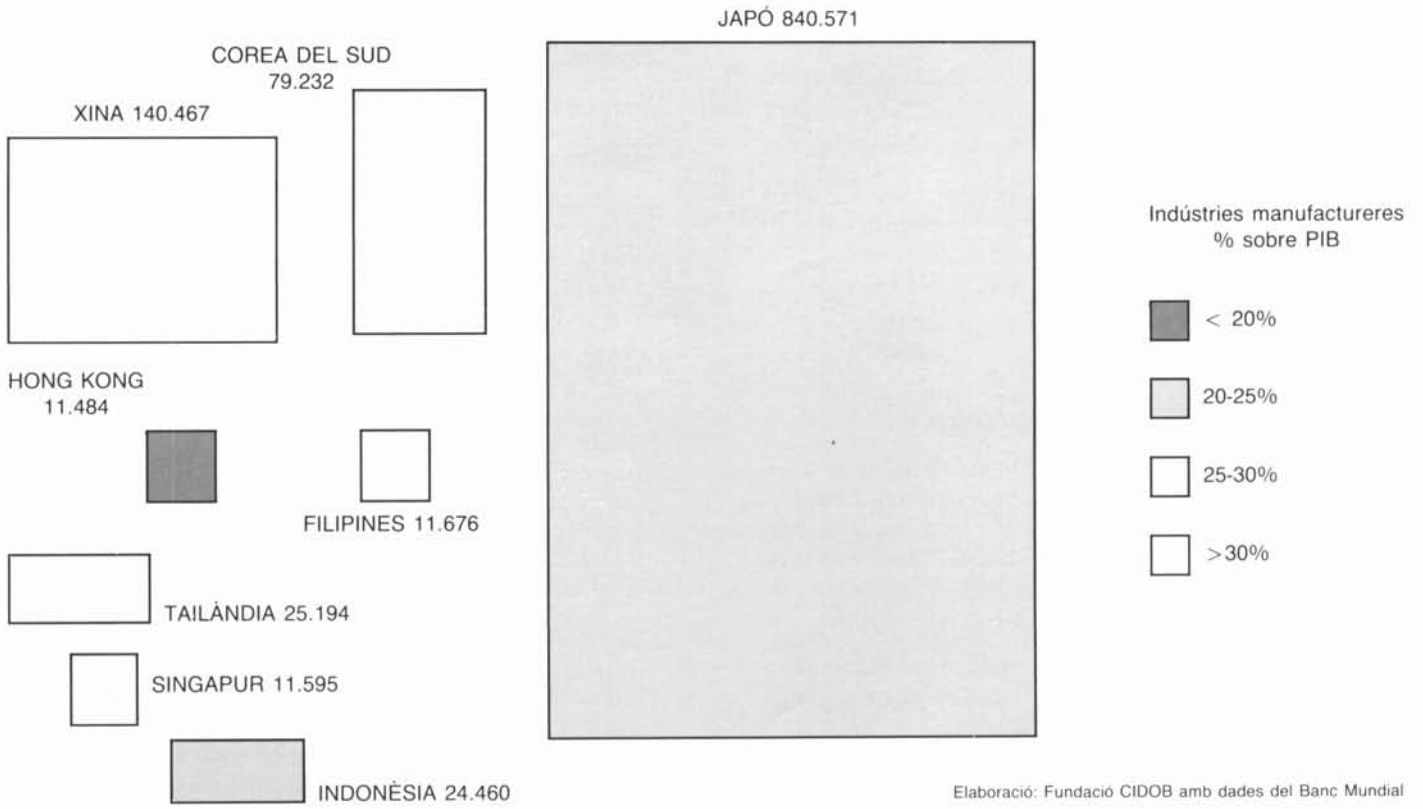
Abast geogràfic: Regional-multilateral, subregional, bilateral.

Nivell de cooperació actual:

Grau d'institucionalització: Alt.

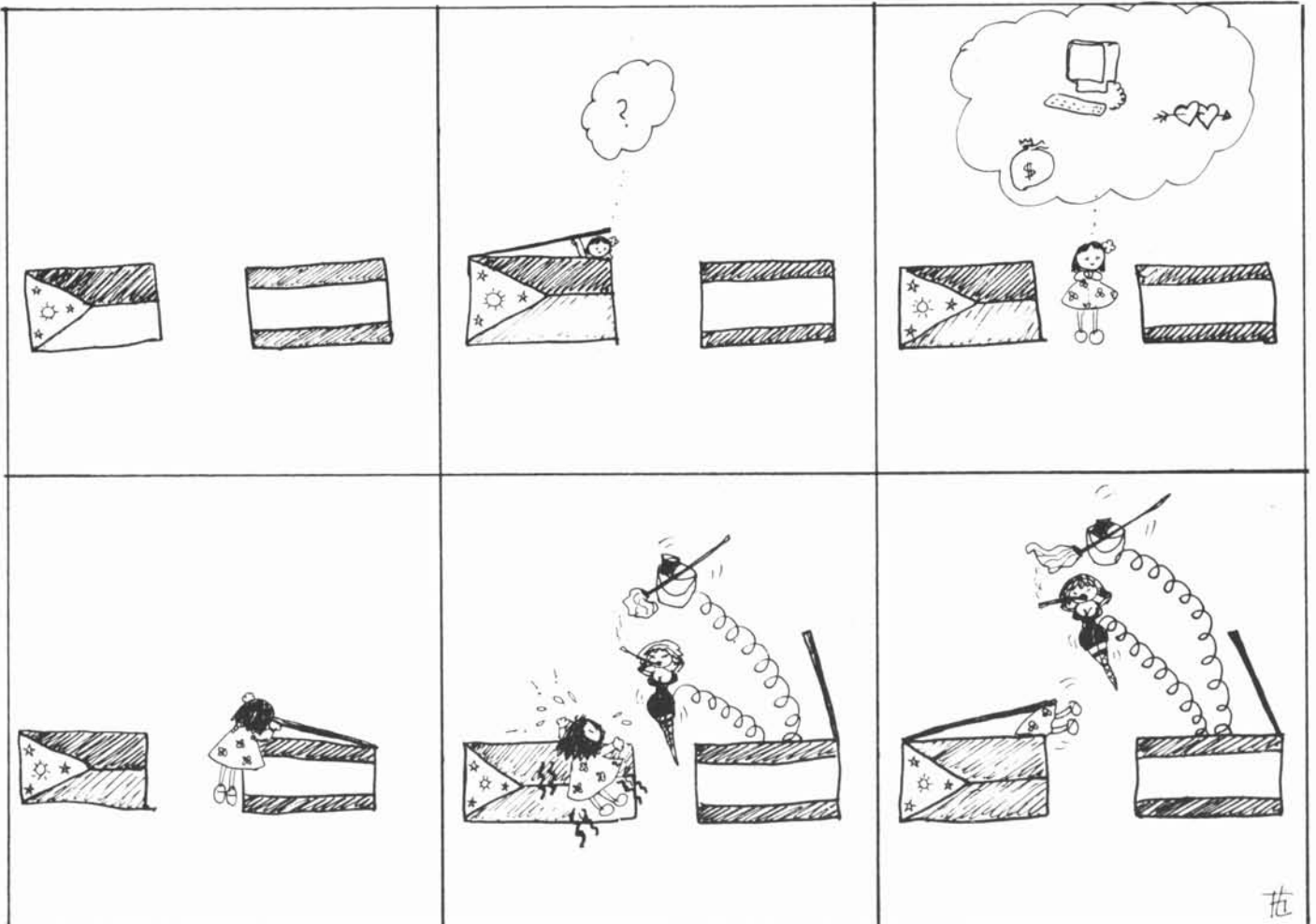
Potencial industrial 1991

Producció de la indústria manufacturera (milions de dòlars)

Elaboració: Fundació CIDOB amb dades del Banc Mundial

TIRA, TIRA!

DCIDOB 50. **Les Filipines.**

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB.

PHILIPPINES: LA FIN DU FÉODALISME?/ Marc Mangin - *Politique Internationale*, 61, París, 1993; pp: 369-380

A NOTE ON THE POLITICS OF AIDS IN THE PHILIPPINES/ Paul Mathews - *Journal of Contemporary Asia*, 1, Philippines, 1994; pp: 95-100

EL DINAMISMO DE ASIA; LOS PAÍSES EN DESARROLLO DE ASIA: UN NUEVO POLO DE CRECIMIENTO/ Ernest Stern - *Finanzas y Desarrollo*, 2, Washington, 1994; pp: 18-20

INVERSIÓN DE LAS TENDENCIAS DE LA CONTAMINACIÓN EN ASIA/ Carter Bradon, *Finanzas y Desarrollo*, 2, Washington, 1994; pp: 21-23

PAUVRETÉ, CROISSANCE DÉMOGRAPHIQUE ET EFFETS DE L'URBANISATION AUX PHILIPPINES/ Karina Constantino-David; Maricris R. Valte - *Revue Internationale des Sciences Sociales*, 141, París, 1994; pp: 483-490

THE PHILIPPINES: COUNTER-INSURGENCY AND PEASANT WOMEN/ Ligaya Lindio-McGovern - *Race and Class*, 4, London; 1993; pp: 1-12

PHILIPPINES: POLITICS, SOCIAL AFFAIRS, FOREIGN RELATIONS, ECONOMY, INFRASTRUCTURE/ *Far Eastern Economic Review, Yearbook a Review of the Events of 1993*, Hong Kong; 1994; pp: 192-195

EL NUEVO MAPA GEOESTRATÉGICO DE ASIA ORIENTAL EN EL NUEVO ORDEN INTERNACIONAL/ Andrew Mack - *Anuario Internacional CIDOB 1993, edición 1994*; Barcelona, Fundació CIDOB, 1994; pp: 535-546

EL PROCESO DE INTEGRACIÓN REGIONAL DEL PACIFIC RIM ASIÁTICO (JAPON-NIE'S Y DAE'S)/ Caterina Garcia - *Anuario Internacional CIDOB 1993, edición 1994*; Barcelona, Fundació CIDOB, 1994; pp: 547-572

LAND RIGHTS AND ETHNIC MINORITIES IN ASIA/ Roger Plant - *Minority Rights Group International*, 2, 1994; London; pp: 17-24

A BRIEF POLITICAL HISTORY OF THE PHILIPPINES/ B.R. Rodil - *Minority Rights Group International*, 2, 1993; London; pp: 7-9

THE LUMAD AND MORO OF MINDANAO/ B.R. Rodil - *Minority Rights Group International*, 2, 1993; London; pp: 5-32

FILIPINAS/ *Información Comercial Española*, colección países, 6, Madrid; 1993; pp: 5-34

RELACIONES DE PAÍSES QUE INTEGRAN ASIA ORIENTAL (MAPA), AGRUPACIONES ESTANDARIZADAS DE LOS PAÍSES.

SISTEMAS POLÍTICOS Y ESTRUCTURA DEL ESTADO. ORGANISMOS DE INTEGRACIÓN REGIONAL Y COOPERACIÓN.

BALANCE MILITAR DE LOS PAÍSES DE ASIA ORIENTAL. INDICADORES SOCIALES Y ECONÓMICOS DE ASIA ORIENTAL.

RECURSOS NATURALES DE LOS PAÍSES DE ASIA ORIENTAL.

RELACIONES ECÓNICAS ESPAÑA-ASIA ORIENTAL *Anuario Internacional CIDOB 1993, edición 1994*; Barcelona, Fundació CIDOB, 1994; pp: 627-663

PUBLICACIONS D'INTERÈS

- FAR EASTERN ECONOMIC REVIEW/ Hong Kong
- SOUTH EAST ASIA MONITOR/ London
- ANUARIO INTERNACIONAL CIDOB, 1993; Edició 1994/ Barcelona
- EUROPA YEAR BOOK 1993/ London
- ENCYCLOPEDIA BRITANNICA - BRITANNICA YEAR BOOK 1994/ Chicago
- MINORITY RIGHTS GROUP INTERNATIONAL/ London

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Domiciliació del rebut anual a entitat bancària o de crèdit.
Omplir la butlleta adjunta i enviar per correu a la Fundació CIDOB. C/ Elisabets, 12 - 08001 Barcelona.

Nom i cognoms / Nom de la Institució _____

Adreça _____

Població _____ Codi Postal _____

Telèfon _____ Fax _____

Data de naixement (en cas de persones físiques) _____

DNI _____ Professió _____

Activitat principal en cas d'organismes o empreses _____

Banc o Caixa _____

Adreça _____

Població _____

Nom del (dels) Titular (s) _____

Senyor Director:
Prego a vostè que carregui al meu compte/lletretera, en aquesta entitat, els rebuts que presentarà la Fundació CIDOB.

- A. dCIDOB + «Afers Internacionals» + Anuari Internacional + Serveis: 14.000 ptes.
- B. dCIDOB + «Afers Internacionals» + Serveis: 7.500 ptes.
- C. dCIDOB + Serveis: 4.000 ptes.
- D. Anuari Internacional: 7.500 ptes.
- E. Revista «Afers Internacionals»: 3.500 ptes.
- F. Revista dCIDOB: 2.200 ptes.

Desitjo rebre més informació sobre: Cursos Màsters Activitats

Atentament _____

(Signatura)

Signat per: _____

Adreça del titular: _____

Núm. Compte/Lletretera: _____